

Nr 11—12.

Warszawa, dn. 9 czerwca 1934 r.

Ogóln. zbioru Nr 607.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Traugutta 4, tel. 594-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa”.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł 1.—

TREŚĆ NUMERU: *Ś. p. Kazimierz Ambrożewicz. — Import narzędzi do Polski. — Sąd Najwyższy o prawie do urlopu. — Z działalności Związku Eksportowego Przemysłu Metalowego Przetwórczego. — Wiadomości z zagranicy. — Kronika. Ceny. Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych za rok 1933.*

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI
Biblioteka P. M. Ursus

Ś. P. KAZIMIERZ AMBROŻEWICZ

D dn. 28 maja r. b. nieoczekiwanie zmarł ś. p. Kazimierz Ambrożewicz, jeden z czołowych działaczy polskiego przemysłu metalowego.

Ś. p. Kazimierz Ambrożewicz, urodzony w r. 1882 w Warszawie, po ukończeniu w r. 1903 studjów handlowych, rozpoczął swą pracę życiową w warszawskim domu handlowym „K. Szulc i S-ka”, poczem po odbyciu powinności wojskowej, wstąpił w r. 1904 do Odlewni Żelaza Ojca swego, niezapomnianego przodownika odlewników polskich, ś. p. Władysława Ambrożewicza. Po przejściu wszystkich szczebli urzędniczych, został w r. 1909 dyrektorem firmy, która wówczas prowadziła również Zakłady Górnicze „Bliżyn” w ziemi Radomskiej. Na piastowanym stanowisku dyrektorskiem pozostawał Zmarły w ciągu lat 25 aż do chwili swego zgonu.

Po ukończeniu wojny światowej, podczas której zlikwidowany został „Bliżyn”, w r. 1925 firma „Wł. Ambrożewicz i S-ka” przejęła większość akcji Odlewni Żelaza „Metallum” Sp. Akc., której Zmarły był wiceprezesem zarządu i dyrektorem zarządzającym.

W r. 1918 ś. p. K. Ambrożewicz, łącznie z ś. p. Janem Jeziorańskim i S. Benzefem powołuje do życia „Polskie Towarzystwo Elektryczne P. T. E.”, które początkowo posiadało i eksploatowało elektrownie

w Końskich i Kielcach, następnie zaś rozpoczęło pionierską wytwórczość maszyn elektrycznych w Polsce w fabrykach swych w Warszawie i Katowicach. Z placówką tą pozostawał ś. p. Zmarły w nieustającym związku w charakterze akcjonariusza, członka Rady Nadzorczej, a przez pewien okres czasu również piastując mandat Prezesa Zarządu.

Po przekształceniu w r. 1920, przy czynnym udziale K. Ambrożewicza, Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Metalowych Królestwa Polskiego na obejmujący wszystkie dzielnice kraju Polski Związek Przemysłowców Metalowych, ś. p. Zmarły powołany został na członka Rady i Zarządu Związku; w r. 1923 wybrano Go na prezesa Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. Mandaty te piastował On bez przerwy do końca.

W r. 1920 ś. p. Kazimierz Ambrożewicz jest współzałożycielem i prezesem Kooperatywy Grupy Odlewni, przekształconej w następstwie na Spółkę Akcyjną „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”, której prezesem Zarządu był przez szereg lat.

Jako wybitny przedstawiciel przemysłu Warszawskiego ś. p. K. Ambrożewicz został powołany do Rady Nadzorczej, potem do Zarządu w charakterze Prezesa, wreszcie do Wydziału Wykonawczego Tow.

Akc. Ubezpieczeń „Snop”; następnie — do Wydziału Dyskontowego Banku Polskiego; do Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie jako jej Radca z wyboru; wreszcie do Sądu Handlowego w Warszawie jako sędzieja handlowy, którego obowiązki pełnił przez szereg kolejnych kadencji.

Już za czasów szkolnych ś. p. Zmarły brał żywy udział w pracach oświatowych, tworząc koło „Polskiej Macierzy Szkolnej”. Po wybuchu wojny wstąpił do Komitetu Obywatelskiego Pomocy Ludności i zorganizował jego VI Okrąg. Po wyjściu Rosjan wstąpił do Milicji Miejskiej, spełniając honorowo funkcje milicjanta. Po wejściu wojsk polskich zameldował się niezwłocznie w P. K. U. jako chorąży rezerwy. W r. 1919 zdyskwalifikowany w wojsku skutkiem choroby oka, ś. p. Zmarły wstąpił do Straży Obywatelskiej, i będąc przydzielony do Dowództwa I Okręgu, stworzył pod swoją komendą pluton karabinów maszynowych. Za ofiarne i gorliwe pełnienie służby bezpieczeństwa otrzymuje ś. p. Ambrożewicz w r. 1925 Bronzowy Krzyż Zasługi, zaś w następstwie, za zasługi na polu pracy zawodowej i działalności społecznej zostaje odznaczony krzyżem oficerskim orderu „Polonia Restituta”.

W szerokich kołach gospodarczych ś. p. Kazimierz Ambrożewicz cieszył się dużym poważaniem, jako doświadczony i uspołeczniony przemysłowiec, odznaczający się szybką i trafną orientacją. Szczególną sympatię przemysłowców metalowych pozyskał sobie ś. p. Zmarły ofiarną pracą dla zrzeszeń zawodowych, nieraz z uszczerbkiem dla swych własnych interesów, ujmującym obejściem i lojalnością w stosunkach, szczerą życzliwością dla kolegów w zawodzie i dla ich placówek pracy, oraz dzięki niezwykle dobremu sercu, którem był obdarzony.

To też w chwili obecnej, rozstając się nazawsze z ś. p. Kazimierzem Ambrożewiczem, który nas tak nagle i przedwcześnie opuścił, żegnamy z żalem serdecznym Tego, który był „Semper fidelis” przemysłu metalowego, żegnamy Go wyrażeniem naszego prawdziwego uznania i głębokiej wdzięczności.

S. J. Okolski.

W piątek dn. 1 czerwca r. b. odbył się pogrzeb ś. p. Kazimierza Ambrożewicza, członka Rady i Zarządu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, Prezesa zarządu Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M., Prezesa Zarządu Grupy Odlewni P. Z. P. M. oraz Wiceprezesa Zarządu Sp. Akc. Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi.

Na Nabożeństwie Żałobnem odprawionem w kościele Powązkowskim zebrali się nadzwyczaj licznie reprezentanci polskiego życia gospodarczego stolicy. W kondukcje pogrzebowym niesiony był sztandar Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, zaś wśród licznych wieńców—wieńce złożone przez organizacje przemysłu metalowego oraz Grupę Odlewni P. Z. P. M.

Nad trumną ś. p. Kazimierza Ambrożewicza wygłosił pierwsze przemówienie w imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych Prezes Związku p. Piotr Drzewiecki.

Przemówienie p. inż. Piotra Drzewieckiego.

W chwili, gdy składamy do mogiły szczątki drogiego nam towarzysza pracy ś. p. Kazimierza Ambrożewicza, pragnę w imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, którego ś. p. Zmarły był czynnym członkiem i wchodził w skład Rady i Zarządu, dać wyraz boleści z powodu Jego przedwczesnego zgonu, a zarazem uznania i wdzięczności za pracę, jakiej On dokonał w ciągu życia swego, za troskę, z jaką się odnosił do potrzeb społecznych, i za ofiarność, jaką chętnie ponosił nie tylko dla spraw ogólnych, ale i dla bliźnich, którzy o pomoc do Niego kołatał.

Przez życie przeszedł jako przemysłowiec, pracując w przemyśle odlewniczym żelaznym. Pomimo trudów kierownika przemysłu, szczególnie ciężkich w przeżywanym przez nas okresie ostatnich lat 20-tu, nie zaniedbał licznych prac na niwie społecznej i publicznej. Bierze więc czynny udział w pracach społeczno-gospodarczych, towarzystw i związków przemysłowych i ubezpieczeniowych. Piastuje przez lat wiele stanowisko sędziego handlowego z wyboru.

W chwili powstania Izby Przemysłowo-Handlowych, zostaje radcą Izby Warszawskiej.

Od lat młodzięcych pracuje na polu oświatowym i w kołach Polskiej Macierzy Szkolnej.

Przyjmuje wybitny udział podczas wojny w pracach Komitetu Obywatelskiego m. Warszawy i Tow. Opieki nad Dziećmi.

W chwili grozy, jaka zawiła nad stolicą, gdy władze porządku i bezpieczeństwa opuściły miasto w 1915 r., staje w szeregach milicji, a w r. 1919 — w szeregach Straży Obywatelskiej, niosąc ofiarnie trudy obrony porządku.

Zbyt liczne były placówki pracy obywatelskiej ś. p. Kazimierza Ambrożewicza, aby mogły być tutaj wymienione.

Jako członek Rady P. T. E. pragnę tutaj dać wyraz wdzięczności i uznania dla tej gotowości i oddania, jakich dowody dał ś. p. Kazimierz Ambrożewicz, broniąc tej wzorowej placówki.

Ogrom pracy dokonanej zarówno na niwie przemysłowej, społecznej, jak i publicznej, stawia ś. p. Kazimierza Ambrożewicza w szeregach obywateli zasłużonych Ojczyźnie.

Z charakteru swego żywy, współczujący i współdziałający w każdej dobrej sprawie, był ofiarnym nie tylko ponad interes własny, ale niejednokrotnie nawet z jego uszczerbkiem.

Pozostawił żal serdeczny i pamięć niezatartą zasłużonego obywatela, wybitnego przemysłowca i zacnego człowieka. Kornie chylę czoło nad Jego grobem.

Następnie zaznaczył wymownie zasługi Zmarłego jako sprawiedliwego i wyrozumiałego sędziego Prezes Sądu Handlowego p. Gustaw Lauter.

Trzecie przemówienie wygłosił w imieniu przyjaciół w pracy p. Ludwik Bryndza-Nacki, członek Rady Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń „Snop”; poczem przemawiał p. Jan Adam Jeziorański, prezes Związku

Prywatnych Zakładów Ubezpieczeń w Polsce w imieniu tego Związku.

Na zakończenie w serdecznych słowach pożegnali Swojego Ukochanego i wieloletniego dyrektora p. Juljan Niedzielski w imieniu pracowników umysłowych, a p. Andrzej Lach w imieniu robotników Odlewni Żelaza „Wł. Ambrożewicz i S-ka”.

Prezydjum Koła Odlewników przy Stowarzyszeniu Techników Polskich w Warszawie zamiast kwiatów na trumnę ś. p. Kazimierza Ambrożewicza złożyło zł. 135 na fundusz im. Ambrożewiczów, istniejący przy Polskim Związku Przemysłowców Metalowych.

IMPORT NARZĘDZI DO POLSKI

Nowa taryfa celna, którą budowano z takim trudem i mozolem, miała na celu z jednej strony stać się bronią ochronną dla polskiego organizmu gospodarczego, a z drugiej strony — być czynnikiem ułatwiającym negocjacje gospodarcze Polski.

W niektórych jednak wypadkach nowa taryfa celna miała spełnić zadanie specjalne, a mianowicie miała być czynnikiem pobudzającym wytwórczość krajową.

W tym ostatnim kierunku twórcy taryfy celnej nadali jej bardzo szerokie ramy. Dla niektórych działów wytwórczości krajowej taryfa celna stworzyła na rynku atmosferę prawie że cieplarnianą (samochody), dla innych — ograniczyła się do roli czynnika istotnie pęgałogicznego, to znaczy dała ochronę taką, która pozwoliłaby rozwinąć produkcję krajową, ale nie pozwalała na to, aby produkcja krajowa rentowała się nadmiernie z krzywdą konsumenta. W ten sposób zbudowano taryfę celną dla przemysłu narzędziowego.

Ogłoszone stawki taryfy celnej stały się dla wytwórców narzędzi zdrową podniętą, czego wyrazem było, że już od jesieni 1932 r., a więc jeszcze na rok przed praktycznym wejściem w życie nowej taryfy, widzieliśmy poważne prace przemysłu krajowego w kierunku inwestowania się w przyrządy i urządzenia dla wyrobu narzędzi.

Utworzenie w ramach Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych specjalnej Grupy Producentów Narzędzi, mającej na celu obok normalnych czynności zrzeszeń gospodarczych jeszcze specjalną akcję propagandy krajowego przemysłu narzędziowego, było niewątpliwie wyrazem nadziei, jakie polski przemysł narzędziowy wiązał z nową taryfą celną.

Rok 1933 aż do chwili dzisiejszej jest okresem nieprzerwanego rozwoju krajowej wytwórczości narzędzi, który trwa i wzrasta pomimo — podkreślmy to słowo — *pomimo*, że nadzieje związane z nową taryfą celną zawiodły w znacznej mierze.

Negocjacje międzynarodowe dały w rezultacie to, że stawki nowej taryfy celnej, które miały, jak już zaznaczyliśmy, spełnić rolę wychowawczą dla produkcji narzędzi w Polsce, już w kilka miesięcy po wejściu w życie nowej taryfy przestały praktycznie obowiązywać, a udzielone dotychczas zniżki konwencyjne oraz te, których się należy jeszcze obawiać, przekreśliły już w znacznym stopniu, lub przekreśliły w następstwie, dobrodziejstwa opublikowanej taryfy.

W rezultacie obserwujemy bardzo niekorzystny obraz rosnącego importu w dziale narzędziowym, któremu młody przemysł krajowy, obciążony zob-

wiązaniem z tytułu dokonanych inwestycji i zmuszony do dalszego konsekwentnego rozwoju akcji inwestycyjnej, nie jest na razie w stanie przeciwstawić się.

Leży przed nami Miesięcznik Handlu Zagranicznego, zawierający przegląd naszych obrotów handlu zagranicznego za cztery miesiące roku bieżącego. Nie będziemy rozwodzić się i podawać całych kolumn cyfr porównawczych, ażeby uzasadnić stwierdzenie faktu, że import narzędzi po wprowadzeniu nowej taryfy celnej nie obniżył się w 1934 r. w porównaniu z rokiem 1933, względnie z rokiem 1932. Przeciwnie, widzimy wzrost importu narzędzi. Oto jeden przykład: gdy w okresie styczeń—kwiecień 1932 r. przywieziono do Polski pilników 130 q, to w tym samym okresie 1933 r. przywieziono ich 158 q, a w okresie styczeń—kwiecień 1934 r. przywóz pilników wyniósł 311 q. Jasną jest rzeczą, że nie można tej jaskrawej różnicy położyć na karb „poprawy konjunktury”.

Nie ulega żadnej wątpliwości, że w interesie gospodarczym i państwowym Polski leży, aby powstał u nas oparty na silnych podstawach przemysł narzędziowy; na tym odcinku interesy producentów pokrywają się w zupełności z intencjami Rządu. Wytwórcy narzędzi są ożywieni najlepszą wolą i dążą konsekwentnie do rozbudowy swoich warsztatów, pomimo licznych przeciwności, które napotykają na swojej drodze. Ale jeżeli istnieje dobra wola z jednej strony, to trzeba, aby miała ona odpowiednik w niezachwianym i konsekwentnym postępowaniu tego czynnika, który jest miarodajnym regulatorem życia kraju, to jest Rządu. Polityka rządowa, która na wszystkich odcinkach nastawiona jest na życzliwe popieranie rodzącego się przemysłu narzędziowego w Polsce powinna również na odcinku negocjacji międzynarodowych zachować tę niezbędną konsekwencję. Dlatego też w obliczu toczących się rokowań o dalsze traktaty handlowe musimy zwrócić się do Rządu i prosić o przestrzeganie zasady utrzymania ochrony celnej krajowego przemysłu narzędziowego.

St. Gr.

SĄD NAJWYŻSZY O PRAWIE DO URLOPU

Orzeczenie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dn. 25.X.1933 r. C. I. 1273/33 ustanowiło następującą zasadę prawną.

Zasada prawna. Pracownik, który wskutek przepracowania okresu czasu, oznaczonego w art. 4 ust. o urlopach, uzyskał już prawo do urlopu, o tyle tylko nabywa to prawo w każdym roku kalendarzowym z początkiem roku, o ile faktycznie z początkiem danego roku pracę swą w zakładzie pracy wykonywał.

Sąd Najwyższy rozpoznawał skargę kasacyjną na wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z d. 15 kwietnia 1932 r. Z uzasadnienia orzeczenia S. N. przytaczamy ustęp, dotyczący nabycia prawa do urlopu.

„Zważywszy

że według ustalenia Sądu Okręgowego powód otrzymał urlop po roku pracy w fabryce pozwanej we wrześniu 1930 r., następnie w październiku 1930 r. została wypowiedziana mu praca, poczem powód przestał pracować w dn. 29 grudnia 1930, wynagrodzenie zaś otrzymał do dn. 31 stycznia 1931 r.;

że, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w orzeczeniu Nr. 247 1931, pracownik, który wskutek przepracowania w zakładzie pracy okresu czasu, oznaczonego w art. 4 ustawy z dn. 16.V. 1922 r.

o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. poz. 334), uzyskał już prawo do urlopów, nabywa prawo do urlopu, a przez to i do wynagrodzenia za czas urlopu, w każdym roku kalendarzowym z początkiem roku;

że jednak przesłanką nabycia takiego uprawnienia jest, by pracownik faktycznie pracę swą z początkiem roku wykonywał; wynika to z ratio legis powołanej ustawy, która ma na celu odnowienie zdolności do pracy przez zupełny odpoczynek, a ta przesłanka odpada, skoro pracownik faktycznie żadnej pracy w danym roku nie rozpoczął; wynika to też z brzmienia art. 1 cyt. ustawy, według którego „pracownicy, zatrudnieni na mocy...”; oraz art. 2 ustęp 1 cyt. ustawy, według którego prawo do urlopu przysługuje pracownikom, o ile „ich praca trwa bez przerwy”, bo nie może być uważany za zatrudnionego ani za takiego, którego praca trwa, taki pracownik, który faktycznie nie pracuje;

że w tym stanie sprawy bezzasadny jest zarzut skargi kasacyjnej, jakoby Sąd Okręgowy zidentyfikował stan urlopowy pracownika ze stanem wypowiedzenia;

że przeto skarga kasacyjna, jak bezpodstawną, ulega oddaleniu;

z tych zasad Sąd Najwyższy skargę kasacyjną oddala”.

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU EKSPORTOWEGO PRZEMYSŁU METALOWEGO PRZETWÓRCZEGO

Na zasadzie rozporządzeń ministerjalnych o zwrocie cła Związek Eksportowy Przemysłu Metalowego Przetwórczego wystawił w miesiącu kwietniu 1934 r. zaświadczenia eksportowe na wywóz zagranicę następujących wyrobów przemysłu metalowego przetwórczego:

1. Odlewy żeliwne

	Waga w kg.	Wartość w zł
a) rury żeliwne	132 722	32 509.—
b) odlewy budowlane	76 844	60 011.—
c) odlewy ogrzewalnicze	—	—
d) naczynia żeliwne surowe i emaljowane	—	—
e) żelazka do prasowania	3 340	1 940.—
	212 906	94 460.—
2. Blacha pokryta cynkiem	427 153	176 560.—
3. Konstrukcje żelazne i wyroby kotlarskie	14 690	11 949.—
4. Wyroby z blachy	231	401.—
5. Naczynia blaszane emaljowane	89 925	172 231.—
6. Drut żelazny	168 885	60 350.—
7. Gwoździe	550	615.—
8. Wyroby żelazne i stalowe		
a) śruby i nity	12 763	11 081.—
9. Hacele	343	660.—
10. Maszyny włókiennicze	70 803	193 141.—
11. Obrabiarki	5 350	17 341.—
Ogółem w miesiącu kwietniu wywieziono	1 003 599	684 789.—

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY

Z niemieckiego przemysłu narzędziowego. Zatrudnienie niemieckich fabryk narzędzi precyzyjnych wykazuje w porównaniu z rokiem poprzednim wzrost o 60%. Dotyczy to przede wszystkim fabryk frezów, rozwiertaków, sprawdzianów i t. p.

Poprawę działalności przemysłu narzędziowego w Niemczech przypisać należy zwiększeniu zbytu na rynku krajowym. Natomiast interesy eksportowe przedstawiają się gorzej, głównie na skutek trudności dewizowych i konkurencji krajów o zdeprecjonowanej walucie.

Niemiecki przemysł narzędziowy zrzeszony jest w Związku pod nazwą „Fachverband für Präzisionswerkzeuge” w Berlinie i zrzesza niemal wszystkich wytwórców narzędzi precyzyjnych w Niemczech w liczbie dziewięćdziesięciu. Związek, którego zadaniem jest czuwać nad interesami przemysłu narzędziowego nie obejmuje swoją działalnością, spraw dotyczących produkcji i zbytu. Niemniej, aby przeciwdziałać szkodliwej konkurencji cen Związek opracował w 1927 roku listę cen orientacyjnych najważniejszych narzędzi, która po dziś dzień pomimo, że nie obowiązuje ona Członków Związku stanowi miarodajny wskaźnik dla wytwórców i nabywców narzędzi.

Z czechosłowackiego przemysłu samochodowego. Czechosłowacki przemysł samochodowy znajduje się w sytuacji trudnej, czego wyrazem jest spadek sprzedaży wozów, pomimo usiłowań przystosowania się do możliwości nabywców przez produkowanie tanich małych wozów. W kwietniu r. b. sprzedano tylko 754 wozów, podczas gdy w kwietniu ubiegłego roku sprzedano 993 wozów.

MUZEUM PRZEMYSŁU I TECHNIKI

Zbiory Muzeum Przemysłu i Techniki w Warszawie zostały podzielone, w braku dostatecznie obszernego lokalu, na dwie części; Część I-sza zbiorów mieści się w gmachu Muzeum Przemysłu i Rolnictwa na ul. Krakowskie-Przedmieście Nr. 66, Część II-ga — na ul. Tamka Nr. 1.

Zbiory są otwarte do zwiedzania w środy, czwartki, piątki, soboty i niedziele, od godziny 10-ej do 14-ej, prócz tego dodatkowo w piątki od godziny 17-ej do 20-ej.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 29. V. 1934 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium	2650	Miedź standard	863
Antymon	715	Ołów miękki	296
Cyna standard	6198	Nikiel	—
Cynk hutniczy	391	Rtęć	8815
Miedź elektrolityczna	954	Srebro za 1 kg	70

Na rynku londyńskim w bieżącym tygodniu ceny metali kształtowały się, w porównaniu z ostatnimi naszymi notowaniami, następująco: wzrosły w cenie ołów o ok. 2% i cynk o ok. 1%. Miedź standard i elektrolityczna spadły — pierwsza o ok. 1,5%, druga o ok. 5%; antymon obniżył się o ok. 1%. Pozostałe metale aluminium, cyna i srebro bez zmian. Niklu nie notowano.

Cena blachy cynkowej.

Biuro Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach notuje następujące ceny blachy cynkowej:

I. Dla hurtowników przy kupnie na własny rachunek i do sprzedaży w drodze komisowej:

przy kupnie 30 t. naraz . . . zł. 800,00 za 1 000 kg

przy kupnie mniej niż 30 t. „ 820,00 za 1 000 kg

II. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych nie w drodze komisowej — odsprzedawcom:

zł. 865,00 za 1 000 kg

III. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych ze składu konsumentom:

zł. 900,00 za 1 000 kg

Parytet przewozowy: st. kol. Chebzie.

Uwaga: ceny powyższe obowiązują od d. 1 marca 1934 r.

Ceny rur żeliwnych.

Biuro Sprzedaży Rur Zjedn. Odlewni „Ruropol” w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje następujące ceny w złotych za 100 kg., obowiązujące do odwołania:

Rury wodociągowe (stoiące lane) zł 49.—

+ dopłata rozmiarowa

Fasony zależnie od typu i rozmiaru o zł 13 do 25 drożej za 100 kg.

Ceny powyższe należy rozumieć franco wagon stacja załadowania przy pełnowagonowych zamówieniach.

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

ZA ROK 1933.

I.

STATYSTYKA ZWIĄZKOWA.

W przebiegu przeżywanego kryzysu gospodarczego, trwającego w Polsce jak wiadomo od roku 1929, koniec roku 1933 po raz pierwszy od szeregu lat zaznaczył się symptomatami pewnej poprawy. Jednym z tych symptomatów, jest zahamowanie stałego dotąd z roku na rok spadku zatrudnienia w przemyśle. Wskazują na to wyższe niż w 1932 r. cyfry ogólnej ilości robotników, zatrudnionych w zakładach przemysłowych, liczących od 20 robotników wzwyż. Cyfry te, zaczerpnięte z „Wiadomości Statystycznych” Głównego Urzędu Statystycznego, podajemy w niżej zamieszczonym zestawieniu. Oznaczają one ilości robotników, zatrudnionych w grudniu każdego roku w każdym z wymienionych przemysłów przetwórczych.

Przemysł	Ilość wszystkich zatrudnionych				
	w r. 1928	w r. 1931	w r. 1932	w r. 1933	
Włókienniczy	178.021	104.643	94.915	112.913	36,6
Metalowy	97.655	52.282	44.396	47.543	51,3
Spożywczy	81.362	47.474	38.602	40.972	49,6
Drzewny	48.586	24.236	24.051	27.861	42,3
Chemiczny	38.133	28.309	25.775	26.753	29,8
Papierniczy	13.598	10.654	9.876	10.273	24,5
Budowlany	32.854	10.017	5.526	6.727	79,5

Przemysł metalowy przetwórczy, jak widać z tego zestawienia, zajmował w r. 1933 w szeregu innych przemysłów przetwórczych drugie miejsce co do wielkości pod względem liczby zatrudnionych robotników, to jest to samo miejsce, które zajmował również i w roku poprzednim.

Wspomniana poprawa stanu zatrudnienia we wszystkich bez wyjątku z wymienionych przemysłów, wprawdzie zmniejszyła nieco stopień spadku zatrudnienia od roku 1928, wykazany w roku poprzednim (porówn. z zestawienia liczby procentowe spadku ilości robotników), niemniej jednak nie wprowadziła istotnej zmiany w poziomie tego spadku, który to poziom pozostawał nadal w szeregu przemysłów nader wysokim. Najwyższy spadek zatrudnienia w stosunku do r. 1928 wykazywał w dalszym ciągu przemysł budowlany (79,5%), drugie miejsce po nim zajmował, jak i w r. 1932, przemysł metalowy (51,3%).

Jeżeli rozpatrzmy niżej pomieszczone inne zestawienie, które wskazuje liczby robotników, pracujących w tymże czasie w poszczególnych przemysłach w ciągu pełnego tygodnia, to przekonamy się, że wartość i znaczenie poprawy, wykazanej przez pierwsze zestawienie sprowadza się niemal do zera, bowiem omawiana poprawa, jak wynika z drugiego zestawienia, odbyła się kosztem zmniejszenia dni pracy, które

to zmniejszenie, z wyjątkiem przemysłu włókienniczego, ujawniło się we wszystkich pozostałych z pomiędzy przytoczonych przemysłów w cyfrach w stosunku do roku 1928 wprost katastrofalnych, a mianowicie:

Przemysł	Ilość pracujących pełny tydzień				
	w r. 1928	w r. 1931	w r. 1932	w r. 1933	
Włókienniczy	147.035	46.553	29.596	56.369	61,7
Metalowy	84.416	36.326	24.120	14.394	82,9
Spożywczy	74.451	34.114	23.755	15.911	78,6
Drzewny	44.158	19.359	15.349	10.971	75,2
Chemiczny	30.193	21.012	16.903	6.445	78,7
Papierniczy	11.558	7.831	5.566	2.783	76,0
Budowlany	29.025	9.443	3.411	2.294	92,1

Najbardziej poszkodowanym okazuje się tu przemysł budowlany ze spadkiem 92,1%, drugie miejsce z kolei ze spadkiem 82,9% zajmuje po nim przemysł metalowy, który w roku poprzednim był jeszcze na trzecim miejscu.

W roku 1933 przemysł metalowy przetwórczy w Polsce liczył 680 czynnych zakładów, zatrudniających 20 robotników i wyżej; z tej liczby Polski Związek Przemysłowców Metalowych zrzeszał w grudniu 1933 r. 257 zakładów, czyli 38%, natomiast liczba robotników, zatrudnionych w fabrykach związkowych, wynosiła w tym samym czasie 33.132, czyli 70% wszystkich robotników, zatrudnionych w przemyśle metalowym przetwórczym o charakterze fabrycznym.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych liczył w grudniu 1933 roku, jak w latach poprzednich, 13 oddziałów i XI zasadniczych grup zawodowych; grupy te uległy stopniowo zróżniczkowaniu tak, że obecnie mamy następujące grupy włączone w statystyce związkowej do grup zasadniczych:

Grupa Fabryk Maszyn Rolniczych
„ Wytwórni Obrabiarek
„ Fabryk Rowerów
„ Fabryk Lin
„ Fabryk Piłników
„ Fabryk Opakowań Blaszanych
„ Producentów Narzędzi

Niżej podane tablice, zestawione na podstawie liczb z ankiety dorocznej, przeprowadzonej przez Zarząd Związku wśród fabryk stowarzyszonych po upływie roku kalendarzowego, dają obraz stanu tych fabryk w końcu roku 1933.

Tablica Nr. 1 wykazuje spadek liczby robotników, zatrudnionych w zakładach związkowych w końcu roku sprawozdawczego z 36.970 na 33.132. Zmniejszenie z 271 na 257 uległa również liczba zakładów.

Ilość zakładów zmniejszyła się o 5,2%, zaś ilość robotników uległa zmniejszeniu o 10,4%. Świadczy to o dalszym stałym spadku zatrudnienia, który rozpo-

Tablica № 1.

STAN W DNIU 31 GRUDNIA 1933 R.

№	O D D Z I A Ł Y	Siedziba oddziału	I L O Ś Ć				C) Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
			A) Zakładów		B) Robotników		1932	1933
			1932	1933	1932	1933		
1	Warszawski	Warszawa . . .	113	108	11676	10755	103	100
2	Podwarszawski	13	14	663	1214	51	87
3	Łódzko-Kaliski	Łódź	24	23	1522	2336	63	101
4	Kujawsko-Płocki	Włocławek . . .	8	8	430	472	54	59
5	Radomsko-Kielecki	Radom	18	18	5159	3482	287	193
6	Dąbrowski	Sosnowiec . . .	24	20	6516	3968	283	198
7	Lubelski	Lublin	7	4	571	734	82	184
8	Lwowski	Lwów	6	6	205	235	34	39
9	Krakowski	Kraków	9	6	2082	1074	231	179
10	Poznańsko-Pomorski	Poznań	23	22	2985	3327	130	151
11	Cieszyński	Bielsko	15	14	2018	2540	134	181
12	Górnośląski	Katowice	6	9	2219	1904	370	211
13	Gdański	Gdańsk	5	5	924	1091	185	218
	Razem		271	257	36970	33132	137	129

Tablica № 2.

STAN W DNIU 31 GRUDNIA 1933 R.

№	G R U P Y	I L O Ś Ć				C) Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
		A) Z a k ł a d ó w		B) Robotników		1932	1933
		1932	1933	1932	1933		
I	Maszynowa	86	78	16391	14389	191	184
II	Maszyn i narzędzi rolniczych . .	27	26	777	765	29	29
III	Elektrotechniczna	13	11	1620	1720	125	156
IV	Narzędzi i wyrobów precyz. . . .	22	21	1218	1176	55	56
V	Odlębni	26	24	1746	2736	67	114
VI	Kotlarni	6	6	452	347	75	58
VII	Urządzeń zdrowotnych	5	4	286	239	57	60
VIII	Wyrobów żelaznych	42	40	7514	5212	183	130
IX i X	Wyrobów metalowych	32	35	5516	4907	172	140
XI	Drotu i gwoździ	12	12	1450	1641	121	137
	Razem	271	257	36970	33132	137	129

czął się w 1929 roku i trwa dotychczas. Liczby kolejne z końca każdego z pięciu lat ubiegłych stwierdzają dalsze wzmoczenie kryzysu w roku sprawozdawczym:

1929 r. 1930 r. 1931 r. 1932 r. 1933 r.

Ilość robotników w fabrykach związkowych 73.133 55.195 41.024 36.970 33.132
Spadek % -wy w stosunku do roku poprzedniego 12,5% 24,5% 25,7% 9,9% 10,4%

W stosunku do rekordowej liczby 83.631 zatrudnionych w 1928 r. liczba robotników w 1933 r. spadła

o 60,4%. Średnia liczba robotników zatrudnionych w fabrykach zrzeszonych w roku 1933, którą otrzymuje się z podziału sumy robotników ze wszystkich list płacy przez ilość list płacy w ciągu tego roku, wyniosła 33.318 i w stosunku do roku poprzedniego uległa zmniejszeniu o 14,9%.

Tablica Nr. 2 podaje stan zatrudnienia w latach 1932 i 1933 pod względem ilości robotników w poszczególnych grupach zawodowych. Wykazuje ona w r. 1933 wzrost zatrudnienia w 3 grupach, a mianowicie: w elektrotechnicznej o 6,2%, w grupie odlębni o 56,7% i w grupie drotu i gwoździ o 13,2% przy jednoczesnym spadku liczby zakładów: w grupie elektrotechnicznej z 13 na 11 i w grupie odlębni z 26 na

WSKAŹNIKI PROCENTOWE PRZEPRACOWANYCH ROBOTNIKO-GODZIN W FABRYKACH P. Z. P. M.
Tablica № 3. PODŁUG GRUP ZAWODOWYCH.

GRUPY ZAWODOWE	Rok 1929	Rok 1930	Rok 1931	Rok 1932	M I E S I Ą C E R O K U 1 9 3 3											
	I	I	I	I	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Maszynowa	100	84	58	48	40	37	46	33	41	31	33	42	36	35	35	40
Maszyn i narzędzi roln.	100	46	28	7	13	13	12	4	4	5	8	16	18	20	16	17
Elektrotechniczna . .	100	74	58	29	32	30	37	26	33	27	31	38	36	38	41	49
Narzędzi i wyrob. prec.	100	95	93	92	69	64	83	52	59	44	45	65	58	60	57	64
Odlewni	100	88	43	25	32	30	48	47	55	44	48	67	60	68	68	69
Wyrobów kotlarskich .	100	80	4	2	29	32	45	32	51	43	46	53	47	49	56	65
Urządzeń zdrowotnych	100	74	53	31	30	28	35	23	33	28	37	46	39	36	33	39
Wyrobów żelaznych .	100	70	47	38	30	28	45	38	44	37	44	52	46	49	44	47
Wyrobów metalowych	100	95	90	78	44	44	60	49	58	48	46	57	54	58	57	62
Drotu i gwoździ . . .	100	75	60	43	41	35	49	40	51	43	45	52	47	51	44	55
Ogółem średnio .	100	81	57	44	36	33	44	34	42	33	36	46	41	42	41	46

24. Pozostałe grupy wykazały spadek zatrudnienia w r. 1933. Największy spadek liczby zatrudnionych robotników w r. 1933 w stosunku do roku poprzedniego ujawnił się w: grupie wyrobów żelaznych — 30,6% i w grupie kotlarni — 23,3%. Natomiast średnia liczba robotników, przypadająca na jedną fabrykę, podniosła się w grupach: elektrotechnicznej, odlewni, urządzeń zdrowotnych i drotu i gwoździ; ogólnie dla wszystkich grup liczba ta spadła ze 137 na 129.

Spadek całkowitej ilości robotników o 10,4% w ciągu roku rozkładał się bardzo nierównomiernie na poszczególne oddziały Związku i poszczególne grupy zawodowe. Widzimy to z następujących zestawień wzrostu i spadku ilości robotników w liczbach procentowych.

Oddziały	Spadek — Wzrost +
Warszawski	— 7,9%
Podwarszawski	+ 83,1 „
Łódzko-Kaliski	+ 53,5 „
Kujawsko-Płocki	+ 9,8 „
Radomsko-Kielecki	— 32,5 „
Dąbrowski	— 39,1 „
Lubelski	+ 28,5 „
Lwowski	+ 14,6 „
Krakowski	— 48,4 „
Poznańsko-Pomorski	+ 11,5 „
Cieszyński	+ 25,9 „
Górnośląski	— 14,2 „
Gdański	+ 18,0 „
Ogółem	— 10,4%

Grupy	Spadek — Wzrost +
Maszynowa	— 12,3%
Maszyn i narzędzi rolniczych	— 1,5 „
Elektrotechniczna	+ 6,2 „
Narzędzi i wyrobów precyzyj.	— 3,5 „
Odlewni	+ 56,7 „

Kotlarni	— 23,3 „
Urządzeń zdrowotnych	— 16,5 „
Wyrobów żelaznych	— 30,6 „
Wyrobów metalowych	— 11,1 „
Drotu i gwoździ	+ 13,2 „
Ogółem	— 10,4%

Jak widzieliśmy na wstępie sama tylko ilość zatrudnionych w przemyśle nie stanowi jeszcze wystarczającego kryterium do oceny stanu zatrudnienia, rolę bowiem nie mniejszą, niż ilość robotników odgrywa tu czynnik czasu t. j. ilość godzin pracy. Czynnik ten w dobie kryzysu podlega różnym wahanom z powodu przymusowej bezczynności związanej z koniecznością ograniczenia — dla braku zamówień — godzin pracy dziennej lub redukcji dni pracy w tygodniu. Obraz dopiero, który przedstawi stan rzeczy pod względem przepracowanych robotniko-godzin, będzie mógł scharakteryzować w sposób właściwy zmiany, którym w danym okresie ulegało zatrudnienie w przemyśle. Dane tego rodzaju dla roku 1933, dotyczące przemysłu metalowego znajdujemy w tablicy Nr. 3, w której umieszczone są wskaźniki procentowe przepracowanych w r. 1933 robotniko-godzin, wyrażające stosunek procentowy ilości tych ostatnich do przyjętej za sto ilości robotniko-godzin w 1929 roku, który był już rokiem rozpoczynającego się kryzysu. Rzeczone wskaźniki procentowe zostały obliczone na podstawie danych, zawartych w kwestyjonariuszach Głównego Urzędu Statystycznego, z których jeden egzemplarz fabryki nadysłała pod adresem Związku.

Z tablicy Nr. 3 wynika, że w grudniu 1933 r. ogólny spadek faktycznego zatrudnienia w najbardziej miarodajnych fabrykach związkowych wyniósł w porównaniu z 1929 rokiem 54%, co stanowi poprawę w stosunku do takiegoż spadku w r. 1932, określonego na 64%. Z tejeż tablicy również wynika, że najmniejszy spadek faktycznego zatrudnienia był w grupie odlewni, największy zaś, gdyż wynoszący 83% — w

Grupy	ODDZIAŁY																												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	RAZEM															
I. Maszynowa	33	4489	3	632	12	1202	—	—	2	608	3	811	1	617	3	86	3	581	5	1852	7	877	5	1640	1	994	78	14389	
II. Maszyn i narzędzi roln.	—	—	6	83	—	—	6	242	2	45	1	30	3	117	1	97	—	—	7	151	—	—	—	—	—	—	—	26	765
III. Elektrotechniczna . .	6	877	—	—	1	24	1	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	330	2	309	—	—	—	—	—	—	11	1720
IV. Narzędzi i wyrob. prec.	8	419	2	212	—	—	—	—	2	187	—	—	—	—	1	24	—	—	4	125	—	—	3	189	1	20	21	1176	
V. Odlewni	8	203	1	18	2	36	—	—	8	1346	2	42	—	—	—	—	—	—	1	816	2	275	—	—	—	—	—	24	2736
VI. Wyrobów kolarskich .	4	58	—	—	1	4	—	—	—	—	1	285	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	347
VII. Urządzeń zdrowotnych	2	162	—	—	2	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	239
VIII. Wyrobów żelaznych .	20	1202	2	269	3	104	—	—	1	1099	7	1398	—	—	—	—	—	—	1	163	1	20	3	910	—	2	47	40	5212
IX. Wyrobów metalowych .	23	2933	—	—	2	889	—	—	1	162	2	258	—	—	1	28	—	—	2	54	2	478	1	75	1	30	35	4907	
XI. Druku i Gwoździ . .	4	412	—	—	—	—	1	50	2	35	4	1144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1641
RAZEM	108	10755	14	1214	23	2336	8	472	18	3482	20	3968	4	734	6	235	6	1074	22	3327	14	2540	9	1904	5	1091	257	33132	

WIELKOŚĆ FABRYK POD WZGLĘDEM ILOŚCI ZATRUDNIONYCH ROBOTNIKÓW.

Tablica № 5.

Fabryki z ilością robotników	O D D Z I A Ł Y													O g ó ł e m
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
Nieczynne 0	6	1	1	1	1	1	—	1	2	1	—	1	—	16
do 50	52	6	14	5	8	3	2	4	—	14	4	3	4	119
51— 100	26	2	3	1	3	4	1	1	—	3	4	2	—	50
101— 200	15	4	2	1	3	6	—	—	1	2	2	1	—	37
201— 300	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
301— 400	—	1	1	—	—	3	—	—	2	—	2	—	—	9
401— 500	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	4
501— 600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
601— 700	1	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	5
701— 800	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	4
801— 900	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
901—1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1001—1500	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	5
1501—2000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
	108	14	23	8	18	20	4	6	6	22	14	9	5	257

OBROTY W TYSIĄCACH ZŁOTYCH W ROKU 1933, OSIĄGNIĘTE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE ZE SPRZEDAŻY SWOICH WYROBÓW.

Tablica № 6.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													R A Z E M
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	55295	7570	9639	—	5623	5222	5282	418	12509	14341	6180	12498	8375	142952
II. Maszyn i narzędzi roln.	—	594	—	1416	446	93	443	480	—	1341	—	—	—	4813
III. Elektrotechniczna	11636	—	215	1362	—	—	—	—	4727	2966	—	—	—	20906
IV. Narzędzi i wyrobów prec.	7105	967	—	—	560	—	—	208	—	1335	—	945	166	11286
V. Odlewni	1954	71	185	—	6239	202	—	—	—	5555	2134	—	—	16340
VI. Wyrobów kotlarskich	295	—	56	—	—	3897	—	—	—	—	—	—	—	4248
VII. Urządzeń zdrowotnych	2497	—	425	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2922
VIII. Wyrobów żelaznych	11400	1586	1100	—	6195	12043	—	—	1006	152	8027	—	334	41843
IX i X. Wyrobów metalowych	43601	—	4976	—	1476	1490	—	127	—	629	7691	688	275	60953
XI. Druku i gwoździ	7358	—	—	689	483	11015	—	—	1	—	—	—	—	19546
R A Z E M	141141	10788	16596	3467	21022	33962	5725	1233	18243	26319	24032	14131	9150	325809

Tablica № 7.

№	ODDZIAŁY	Obrót w tysiącach złotych	
		1932	1933
1	Warszawski	190 883	141 141
2	Dąbrowski	50 767	33 962
3	Poznańsko-Pomorski	32 321	26 319
4	Cieszyński	20 310	24 032
5	Radomsko-Kielecki	39 793	21 022
6	Krakowski	30 159	18 243
7	Łódzko - Kaliski	14 399	16 596
8	Górnośląski	21 719	14 131
9	Podwarszawski	7 858	10 788
10	Gdański	12 520	9 150
11	Lubelski	5 953	5 725
12	Kujawsko - Płocki	1 686	3 467
13	Lwowski	1 504	1 233
	Ogółem	429 872	325 809

Tablica № 8.

№	NAZWA GRUPY	Obrót w tysiącach złotych	
		1932	1933
1	Maszynowa	219 806	142 952
2	Wyrobów metalowych	66 200	60 953
3	Wyrobów żelaznych	57 816	41 843
4	Elektrotechniczna	26 551	20 906
5	Drutu i gwoździ	19 081	19 546
6	Odlewni	15 551	16 340
7	Narzędzi i wyrobów precyzyjn.	9 809	11 286
8	Maszyn i narzędzi rolniczych	4 333	4 813
9	Wyrobów kotlarskich	6 177	4 248
10	Urządzeń zdrowotnych	4 548	2 922
	Ogółem	429 872	325 809

Tablica № 9.

№	ODDZIAŁY	Średni obrót roczny w złotych na 1-go robotnika	
		1932	1933
1	Warszawski	14 620	13 100
2	Podwarszawski	9 010	6 790
3	Łódzko-Kaliski	8 700	7 320
4	Kujawsko-Płocki	6 570	15 970
5	Radomsko-Kielecki	5 220	6 330
6	Dąbrowski	6 890	7 480
7	Lubelski	6 250	6 240
8	Lwowski	6 280	4 700
9	Krakowski	10 640	12 320
10	Poznańsko-Pomorski	9 300	8 520
11	Cieszyński	11 240	10 680
12	Górnośląski	9 640	5 830
13	Gdański	—	6 960

Tablica № 9-a.

№	GRUPY ZAWODOWE	Średni obrót roczny w złotych na 1-go robotnika	
		1932	1933
I	Maszynowa	10 870	8 520
II	Maszyn i narzędzi rolniczych	6 610	6 740
III	Elektrotechniczna	13 780	14 520
IV	Narzędzi i wyrobów precyzyjn.	8 590	8 320
V	Odlewni	7 220	6 970
VI	Wyrobów kotlarskich	13 150	9 400
VII	Urządzeń zdrowotnych	15 760	10 630
VIII	Wyrobów żelaznych	7 520	7 620
IX i X	Wyrobów metalowych	9 150	9 170
XI	Drutu i gwoździ	9 580	13 790

Tablica № 10. PRODUKCJA W TONNACH FABRYK ZWIĄZKOWYCH W ROKU 1933.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	6947	1325	9032	—	3307	6563	3107	309	4934	14662	2736	15808	3108	71838
II. Maszyn i narz. roln.	—	585	—	706	856	130	495	771	—	681	—	—	—	4224
III. Elektrotechn.	682	—	42	126	—	—	—	—	637	863	—	—	—	2350
IV. Narzędzi i wyr. precyz.	609	359	—	—	239	—	—	43	—	252	—	306	34	1842
V. Odlewni	2036	23	377	—	8969	192	—	—	—	9360	4914	—	—	25871
VI. Wyrobów kotlarskich	174	—	23	—	—	1228	—	—	—	—	—	—	—	1425
VII. Urządzeń zdrowotnych	144	—	166	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	310
VIII. Wyrobów żelaznych	4747	2086	681	—	2221	21016	—	—	837	127	4517	—	304	36536
IX — X Wyrobów metalowych	18728	—	1783	—	551	387	—	103	—	76	2772	256	103	24759
XI. Drutu i gwoździ	13153	—	—	1116	781	14946	—	—	—	—	—	—	—	29996
RAZEM	47220	4378	12104	1948	16924	44462	3602	1226	6408	26021	14939	16370	3549	199151

Tablica № 11.

№	ODDZIAŁY	Produkcja w tonnach	
		1932	1933
1	Warszawski	63 294	47 220
2	Dąbrowski	46 313	44 462
3	Poznańsko - Pomorski	23 807	26 021
4	Radomsko - Kielecki	20 764	16 924
5	Górnośląski	23 793	16 370
6	Cieszyński	11 384	14 939
7	Łódzko-Kaliski	9 514	12 104
8	Krakowski	10 860	6 408
9	Podwarszawski	4 162	4 378
10	Lubelski	3 292	3 602
11	Gdański	3 244	3 549
12	Kujawsko-Płocki	1 810	1 948
13	Lwowski	640	1 226
Ogółem P. Z. P. M.		222 877	199 151

Tablica № 12.

№	NAZWA GRUPY	Produkcja w tonnach	
		1932	1933
1	Maszynowa	106 407	71 838
2	Wyrobów żelaznych	41 920	36 536
3	Drutu i gwoździ	24 461	29 996
4	Odlewni	18 711	25 871
5	Wyrobów metalowych	19 968	24 759
6	Maszyn i narzędzi rolniczych	3 855	4 224
7	Elektrotechniczna	2 862	2 350
8	Narzędzi i wyrobów precyzyjn.	2 721	1 842
9	Wyrobów kotlarskich	1 636	1 425
10	Urządzeń zdrowotnych	336	310
Ogółem P. Z. P. M.		222 877	199 151

Tablica № 13.

№	ODDZIAŁY	Średnia produkcja roczna w kilogramach na 1-go robotnika	
		1932	1933
1	Warszawski	6 910	7 740
2	Podwarszawski	5 810	3 610
3	Łódzko-Kaliski	5 170	5 480
4	Kujawsko-Płocki	4 990	2 940
5	Radomsko-Kielecki	6 100	8 060
6	Dąbrowski	4 820	7 520
7	Lubelski	5 900	6 970
8	Lwowski	1 310	3 680
9	Krakowski	6 690	4 070
10	Poznańsko-Pomorski	5 370	5 070
11	Cieszyński	7 970	9 180
12	Górnośląski	10 140	8 070
13	Gdański	2 610	3 160

Tablica № 13-a.

№	GRUPY ZAWODOWE	Średnia produkcja roczna w kilogramach na 1-go robotnika	
		1932	1933
I	Maszynowa	5 770	5 011
II	Maszyn i narzędzi rolniczych	6 670	7 870
III	Elektrotechniczna	2 010	1 930
IV	Narzędzi i wyrobów precyzyjn.	1 500	1 710
V	Odlewni	8 810	10 400
VI	Wyrobów kotlarskich	3 650	3 860
VII	Urządzeń zdrowotnych	1 520	1 580
VIII	Wyrobów żelaznych	4 330	6 340
IX i X	Wyrobów metalowych	3 010	3 420
XI	Drutu i gwoździ	16 410	22 320

Tablica № 14.

BEZROBOCIE Z POWODU BRAKU ZAMÓWIEN.

ODDZIAŁY	A) Ilość zakładów, które odpowiedziały na ankietę	B) Średnia liczba robotników w tych zakładach	C) Suma straconych dni roboczych	D) Średnia ilość dniówek straconych na 1 robotnika	E) Stosunek procentowy dni straconych do 290 dni roboczych w roku
1. Warszawski	76	9795	120663	12,3	4,2
2. Podwarszawski	9	922	6032	6,5	2,3
3. Łódzko-Kaliski	19	1786	22858	12,8	4,4
4. Kujawsko-Płocki	3	232	10620	45,8	15,8
5. Radomsko-Kielecki	9	2688	158658	59,0	20,3
6. Dąbrowski	16	3594	83655	23,3	8,0
7. Lubelski	3	71	770	10,8	3,7
8. Lwowski	3	168	120	0,7	0,2
9. Krakowski	5	1673	149226	89,2	30,8
10. Poznańsko-Pomorski	16	3243	15637	4,8	1,7
11. Cieszyński	10	2258	83262	36,9	12,7
12. Górnośląski	5	1929	4845	2,5	0,9
13. Gdański	2	1006	—	—	—
Ogółem	176	29365	656346	22,4	7,7

WYSOKOŚĆ PODATKU PRZEMYSŁOWEGO OD OBROTU W ROKU 1933 W TYSIĄCACH ZŁOTYCH.
Tablica № 15.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	1654	147	218	—	165	109	155	20	304	361	70	301	—	3507
II. Maszyn i narz. roln. . .	—	21	—	18	12	2	11	24	—	31	—	—	—	119
III. Elektrotechn.	306	—	7	22	—	—	—	—	119	87	—	—	—	541
IV. Narzędzi i wyr. precyz.	188	28	—	—	39	—	—	6	—	32	—	45	—	338
V. Odlewni	44	1	4	—	176	—	—	—	—	114	57	—	—	396
VI. Wyrobów kotlarskich . .	7	—	1	—	—	86	—	—	—	—	—	—	—	94
VII. Urzędzeń zdrowotnych .	68	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85
VIII. Wyrobów żelaznych . .	243	58	23	—	265	251	—	—	14	5	190	—	—	1049
IX—X. Wyrobów metalowych .	869	—	106	—	40	49	—	3	—	18	135	19	—	1239
XI. Drutu i gwoździ	179	—	—	12	9	255	—	—	—	—	—	—	—	455
RAZEM . .	3558	255	376	52	706	752	166	53	437	651	452	365	—	7823

SKŁADKI DO KASY CHORYCH ZA ROBOTNIKÓW, WPŁACONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE
W ROKU 1933 (W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)*).

Tablica № 16.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	924	110	135	—	120	89	90	12	138	301	106	281	360	2666
II. Maszyn i narz. roln. . .	—	16	—	12	6	1	7	4	—	16	—	—	—	62
III. Elektrotechniczna . . .	104	—	3	10	—	—	—	—	41	25	—	—	—	183
IV. Narzędzi i wyr. precyz.	80	15	—	—	24	—	—	4	—	18	—	16	2	159
V. Odlewni	21	1	3	—	113	3	—	—	—	81	24	—	—	246
VI. Wyrobów kotlarskich . .	5	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	40
VII. Urzędzeń zdrowotnych .	29	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
VIII. Wyrobów żelaznych . .	169	32	13	—	30	156	—	—	15	2	95	—	6	518
IX—X. Wyrobów metalowych .	507	—	130	—	18	25	—	2	—	7	68	4	3	764
XI. Drutu i gwoździ	78	—	—	10	4	100	—	—	1	—	—	—	—	193
RAZEM . .	1917	174	293	32	315	409	97	22	195	450	293	301	371	4869

*) Liczby oznaczają obie części wpłat od przedsiębiorstw i robotników — razem.

grupie fabryk maszyn i narzędzi rolniczych, dalej w grupie urzędzeń zdrowotnych — 61% i w grupie maszynowej 60%.

Tablica Nr. 4 daje przejrzyste zestawienie szczegółowych danych z pierwszych dwóch tablic, wykazujące podział terytorjalny i jednocześnie zawodowy Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych pod

względem ilości fabryk (F) i robotników (R) w dniu 31 grudnia 1933 r.

Widzimy z niej, że największym siedliskiem przemysłu metalowego w Polsce jest nadal jej stolica Warszawa, zarówno pod względem ilości zakładów, jak i ilości robotników; po niej następuje pod względem ilości robotników Oddział Dąbrowski. Trzecie

miejsce pod względem ilości robotników zajmuje Oddział Radomsko-Kielecki, czwarte Poznańsko-Pomorski, poczem kolejno idą Oddziały: Cieszyński, Łódzko-Kaliski, Górnośląski, Podwarszawski, Gdański, Krakowski, Lubelski, Kujawsko-Płocki i Lwowski.

Najliczniejszą grupę pod względem ilości zakładów i ilości robotników jest stale grupa maszynowa skupiająca się w Warszawie. Następne miejsce pod względem ilości robotników zajmuje grupa wyrobów metalowych, której głównym siedliskiem jest również Warszawa. Na trzecim miejscu znajduje się grupa wyrobów żelaznych z głównym siedliskiem w Oddziale Dąbrowskim.

Wielkość fabryk związkowych pod względem ilości zatrudnionych w nich robotników w dniu 31 grudnia 1933 roku ilustruje tablica Nr. 5 Wskazuje ona, że fabryk zatrudniających powyżej 2000 robotników w 1933 roku już nie było, podczas gdy w roku 1932 liczyliśmy ich jeszcze 3. Powyżej 1501 do 2000 robotników zatrudniała tylko jedna fabryka; były nią Zakłady Mechaniczne Sp. Akc. H. Cegielski w Poznaniu. Powyżej 1001 do 1500 robotników zatrudniało 5 fabryk. Na 257 stowarzyszonych fabryk było zatem w roku sprawozdawczym 4 fabryki zatrudniające powyżej 1000 robotników w każdej z nich (w 1932 roku było takich fabryk — 7); fabryk, zatrudniających powyżej 100 robotników było 72 (w r. 1932 — 74); o ilości robotników do 100 włącznie było 169 (w r. 1932 — 182); fabryk nieczynnych było w r. 1933 — 16.

Tablica Nr. 6 zawiera dane o obrotach w tysiącach złotych, osiągniętych przez fabryki stowarzyszone ze sprzedaży swoich wyrobów w roku sprawozdawczym, z podziałem na grupy zawodowe i oddziały terytorjalne. W celu przeprowadzenia porównania z rokiem poprzednim, podane są liczby obrotów w tysiącach złotych w następujących dwóch tablicach, z których tablica Nr. 7 wskazuje kolejność wysokości obrotów w roku 1933 podług oddziałów, zaś tablica Nr. 8 — takąż kolejność podług grup zawodowych. W ostatnich dwóch tablicach, obok rubryki dla roku 1933, podana jest rubryka odpowiednich cyfr dla roku 1932.

Przeglądając cyfry obrotu tych tablic, widzimy, że obrót roczny wszystkich fabryk zrzeszonych spadł z sumy 429.872.000 złotych do sumy 325.809.000 złotych, czyli że spadek wyniósł 21,9%, podczas gdy spadek w roku 1932 w stosunku do roku 1931 wyniósł 15,4%.

Tablice Nr. 9 i Nr. 9-a podają obrót roczny na 1 robotnika podług oddziałów i grup zawodowych. Wykazują one znaczne różnice w zależności od wielkości sprzedaży towarów posiadanych na składach oraz ilości zatrudnionych robotników. Średnio wypada na 1 robotnika w całym przemyśle metalowym około 8.700 złotych, podczas gdy w roku 1932 wypadło średnio około 10.000 złotych.

Inny od poprzednich tablic obraz produkcji fabryk zrzeszonych w roku 1933 w porównaniu z rokiem 1932 dają następujące tablice Nr. 10, 11 i 12, wskazujące produkcję ilościową (w tonnach) ogółu fabryk zrzeszonych z podziałem, jak poprzednio, na oddziały i grupy. Widzimy z tych tablic, że produkcja w roku sprawozdawczym pod względem ilości spadła z 222.877 tonn w roku 1932 na 199.151 tonn w r. 1933 czyli o 10,6% i w 1932 r. w porównaniu z rokiem 1931 takż spadek produkcji wynosił 22,9%. Objaw mniej-

szego spadku ilościowego aniżeli wartościowego jest wynikiem spadku cen wyrobów przemysłu metalowego.

Produkcja fabryk związkowych w tonnach, w stosunku do takiejże produkcji (665.251 tonn) z roku 1928, w którym od r. 1926 była ona najwyższą, spadła w r. 1933 o 57,6%.

Tablice Nr. 13 i 13-a podają średnią produkcję roczną w kilogramach na 1 robotnika z podziałem na oddziały i grupy; liczby tych tablic zależą od rodzaju produkcji każdej poszczególnej fabryki.

W roku sprawozdawczym ilość strajków w fabrykach metalowych była znacznie niższa niż w latach ubiegłych. Czas trwania strajków wyniósł ogółem w 13 zakładach 196 dni, przyczem suma straconych dni roboczych wyniosła 18.256, podczas gdy w roku 1929 dała ona cyfrę 167.623 dni roboczych, w r. 1930 — 48.558, w r. 1931 — 6.049 a w r. 1932 — 24.601.

Tablica Nr. 14 wykazuje stratę dniówek roboczych w ciągu 1933 r. z powodu braku zamówień. Strata ta wyniosła 656.346 dni roboczych wobec takiejże straty w r. 1932 — 746.485 dni roboczych.

Tablica Nr. 15 podaje wysokość podatku przemysłowego od obrotu, zapłaconego przez fabryki zrzeszone w oddziałach i grupach P. Z. P. M. w r. 1933. Ogólna suma tego podatku wyniosła w roku 1933 7.823.000 zł., co w stosunku do sumy 10.144.000 zł. wpłaconej przez fabryki związkowe w roku poprzednim, oznacza spadek o 22,9%, podczas gdy w roku 1932 w stosunku do roku 1931 spadek ten wyniósł 15,6%.

Wydatność podatkową poszczególnych oddziałów i grup Związku w roku sprawozdawczym w porównaniu z latami 1929, 1931 i 1932 podają następujące dwa zestawienia, ułożone dla r. 1933 według kolejnej wysokości wpłaconych sum:

O d d z i a ł y	Suma podatku w tys. złotych			
	r. 1929	r. 1931	r. 1932	r. 1933
1. Warszawski	7.814	5.256	4.747	3.558
2. Dąbrowski	2.617	1.022	1.169	752
3. Radomsko-Kielecki	2.341	1.472	1.147	706
4. Poznańsko-Pomorski	2.792	1.199	736	651
5. Cieszyński	1.185	587	414	452
6. Krakowski	1.371	982	745	437
7. Łódzko-Kaliski	952	478	323	376
8. Górnośląski	1.070	434	374	365
9. Podwarszawski	416	266	177	255
10. Lubelski	443	189	228	166
11. Lwowski	242	72	35	53
12. Kujawsko-Płocki	442	61	49	52

G r u p y	Suma podatku w tys. złotych			
	r. 1929	r. 1931	r. 1932	r. 1933
1. Maszynowa	11.309	5877	5.207	3.507
2. Wyrobów żelaznych	3.300	2.143	1.614	1.239
3. Wyrobów żelaznych	2.582	1.124	1.185	1.049
4. Elektrotechniczna	1.096	926	646	541
5. Druzi i gwoździ	762	508	535	455
6. Odlewni	1.302	579	403	396
7. Narzędzi i wyr. prec.	256	268	238	388
8. Maszyn i narz. roln.	1.224	211	82	119
9. Wyrobów kotlarskich	520	188	152	94
10. Urządzeń zdrowotnych	339	191	82	85

Oba zestawienia wskazują, że w roku sprawozdawczym, z wyjątkiem oddziałów: Cieszyńskiego,

SKŁADKI NA FUNDUSZ BEZROBOCIA, WPLĄCONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE W ROKU 1933
(W TYSIĄCACH ZŁOTYCH)*).

Tablica № 17.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	241	5	35	—	30	22	30	2	37	63	23	93	—	581
II. Maszyn i narz. roln. . .	—	4	—	3	2	—	2	2	—	3	—	—	—	16
III. Elektrotechniczna . . .	30	—	1	3	—	—	—	—	8	7	—	—	—	49
IV. Narzędzi i wyr. precyz.	21	3	—	—	6	—	—	1	—	4	—	4	—	39
V. Odlewni	9	—	1	—	28	1	—	—	—	21	6	—	—	66
VI. Wyrobów kotlarskich . .	1	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	10
VII. Urządzeń zdrowotnych .	6	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
VIII. Wyrobów żelaznych . .	47	7	3	—	5	38	—	—	3	1	25	—	—	129
IX—X. Wyrobów metalowych .	141	—	34	—	3	5	—	1	—	2	18	2	—	206
XI. Drutu i gwoździ	20	—	—	3	2	24	—	—	—	—	—	—	—	49
RAZEM	516	19	76	9	76	59	32	6	48	101	72	99	—	1153

*) Liczby oznaczają obie części wpłat — od przedsiębiorstw i robotników — razem.

Łódzko-Kaliskiego i Podwarszawskiego oraz grup: narzędzi i wyrobów precyzyjnych a także maszyn i narzędzi rolniczych, we wszystkich pozostałych oddziałach i grupach miało miejsce znaczne w stosunku do roku 1932 zmniejszenie sum zapłaconego podatku przemysłowego od obrotu.

Tablica Nr. 16 podaje sumy wpłacone przez fabryki związkowe w r. 1933 do Kas Chorych tylko za

robotników (bez pracowników) i obejmuje obie części wpłat, t. j. zarówno sumy należne od pracodawców, jak i sumy przypadające od robotników. Sumy te wynosiły razem 4.869.000 złotych wobec takiejże sumy 5.851.000 złotych wpłaconej w roku poprzednim.

Tablica Nr. 17 podaje sumy wpłat na Fundusz Bezrobocia za robotników; wyniosły one ogółem podług ankiety dorocznej Związku 1.153.000 złotych.

SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE OD NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW, WPLĄCONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE W ROKU 1933 (W TYSIĄCACH ZŁOTYCH).

Tablica № 18.

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	236	17	28	—	20	17	25	2	59	186	21	195	114	920
II. Maszyn i narz. roln. . .	—	2	—	3	1	—	2	2	—	6	—	—	—	16
III. Elektrotechniczna . . .	20	—	1	1	—	—	—	—	13	12	—	—	—	47
IV. Narzędzi i wyr. precyz.	9	3	—	—	4	—	—	1	—	4	—	3	1	25
V. Odlewni	6	—	1	—	19	—	—	—	—	12	4	—	—	42
VI. Wyrobów kotlarskich . .	1	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—	—	—	24
VII. Urządzeń zdrowotnych .	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
VIII. Wyrobów żelaznych . .	31	5	2	—	9	32	—	—	1	1	20	—	1	102
IX—X. Wyrobów metalowych .	76	—	19	—	2	5	—	—	—	4	9	5	2	122
XI. Drutu i gwoździ	9	—	—	1	1	13	—	—	—	—	—	—	—	24
RAZEM	396	27	51	5	56	90	27	5	73	225	54	203	118	1330

Składki na ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków wpłacone przez fabryki związkowe w roku 1933, jak to wskazuje tablica Nr. 18, wyniosły ogółem 1.330.000 złotych. Składki na ubezpieczenie emerytalne pracowników podług liczb tablicy Nr 19 wyniosły za ten sam okres 2.168.000 złotych. Wreszcie składki na Fundusz Pracy, wpłacone za okres od 1 kwietnia 1933 do 31 grudnia tegoż roku, jak to wskazuje tablica Nr. 20, stanowiły sumę 1.246.000 złotych.

W sumie ubezpieczenia społeczne (bez wydatków na Kasy Chorych za pracowników umysłowych)

kosztowały fabryki związkowe w roku sprawozdawczym 9.580.000 złotych, czyli więcej aniżeli całość podatku przemysłowego od obrotu, którego suma w r. 1933 wynosiła jak wiemy 7.823.000 złotych. W roku 1932 te same ubezpieczenia społeczne (bez nieistniejących wówczas składek na Fundusz Pracy) kosztowały fabryki 11.594.000, a podatek przemysłowy od obrotu był wpłacony w wysokości 10.144.000 złotych (w r. 1931 — ubezpieczenia 15.332.000 zł. podatek 12.018.000 złotych).

SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE EMERYTALNE PRACOWNIKÓW, WPŁACONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE W ROKU 1933 (W TYSIĄCACH ZŁOTYCH).

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	480	29	68	—	45	34	45	4	104	146	53	111	—	1119
II. Maszyn i narz. roln. . . .	—	5	—	10	1	—	3	5	—	18	—	—	—	42
III. Elektrotechniczna	76	—	3	22	—	—	—	—	36	25	—	—	—	162
IV. Narzędzi i wyr. precyz. . . .	44	5	—	—	7	—	—	1	—	10	—	7	—	74
V. Odlewni	7	—	1	—	42	—	—	—	—	30	18	—	—	98
VI. Wyrobów kotlarskich	2	—	—	—	—	51	—	—	—	—	—	—	—	53
VII. Urządzeń zdrowotnych	27	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
VIII. Wyrobów żelaznych	59	9	5	—	24	64	—	—	4	1	66	—	—	232
IX—X. Wyrobów metalowych	225	—	17	—	4	12	—	1	—	3	30	2	—	294
XI. Drutu i gwoździ	25	—	—	5	2	30	—	—	—	—	—	—	—	62
RAZEM	945	48	99	37	125	191	48	11	144	233	167	120	—	2168

SKŁADKI NA FUNDUSZ PRACY, WPŁACONE PRZEZ FABRYKI ZWIĄZKOWE W ROKU 1933 *) (W TYSIĄCACH ZŁOTYCH).

GRUPY ZAWODOWE	O D D Z I A Ł Y													RAZEM
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Lwowski	9 Krakowski	10 Poznańsko- Pomorski	11 Cieszyński	12 Górnośląski	13 Gdański	
I. Maszynowa	240	23	42	—	30	20	30	2	48	73	30	73	—	611
II. Maszyn i narz. roln.	—	3	—	4	2	—	3	4	—	6	—	—	—	22
III. Elektrotechniczna	30	—	1	7	—	—	—	—	13	11	—	—	—	62
IV. Narzędzi i wyr. precyz.	24	3	—	—	7	—	—	1	—	5	—	6	—	46
V. Odlewni	9	—	1	—	28	1	—	—	—	18	6	—	—	63
VI. Wyrobów kotlarskich	1	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	16
VII. Urządzeń zdrowotn.	9	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
VIII. Wyrobów żelaznych	47	9	3	—	13	47	—	—	3	1	33	—	—	156
IX—X. Wyrobów metalowych	148	—	26	—	4	10	—	—	—	3	19	2	—	212
XI. Drutu i gwoździ	17	—	—	2	2	26	—	—	—	—	—	—	—	47
Razem	525	38	75	13	86	119	33	7	64	117	88	81	—	1246

*) Składki wpłacone od czasu wprowadzenia Funduszu Pracy t. j. od dn. 1 kwietnia 1933 r

II.

WALNE ZGROMADZENIA CZŁONKÓW P. Z. P. M. WŁADZE ZWIĄZKU. POSIEDZENIA RADY I ZARZĄDU.

Doroczne Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych odbyło się w roku sprawozdawczym dnia 28 lipca w lokalu Związku w Warszawie. Na Zgromadzeniu tem, odbytem pod przewodnictwem p. Juliusza Milkera, naczelnego dyrektora Spółki Akcyjnej J. John w Łodzi, wysłuchano sprawozdania Rady z działalności Związku w r. 1932, przyjęto do wiadomości protokół Komisji Rewizyjnej oraz zatwierdzono bilans z rachunkiem wpływów i wydatków na dzień 31 grudnia 1932 r., wreszcie dokonano wyborów uzupełniających członków Rady w myśl artykułu 29 Statutu Związku, jak również wyboru Komisji Rewizyjnej.

Oprócz tego zwyczajnego Walnego Zgromadzenia odbyły się w roku 1933 cztery Nadzwyczajne Walne Zgromadzenia członków P. Z. P. M., a mianowicie:

1) dnia 28 lipca w Warszawie w lokalu Związku pod przewodnictwem p. inż. Henryka Kłodeckiego, Komisarza Wyborczego do Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie, w celu dokonania uzupełniającego wyboru Rady do pomienionej Izby. Radcą tym wybrany został jednomyślnie p. inż. Gustaw Włodek, dyrektor naczelny T-wa Przemysłu Metalowego K. Rudzki i S-ka, Sp. Akc. w Warszawie;

2) dnia 21 września w Warszawie w lokalu Związku, pod przewodnictwem prezesa Rady inż. Jana Jeziorańskiego, celem rozważenia sprawy udziału Związku w akcji propagandowej, podjętej przez Centralny Związek Przemysłu Polskiego na rzecz subskrypcji Pożyczki Narodowej. Zgromadzenie to przy udziale przedstawicieli fabryk stowarzyszonych znacznie liczniejszym, niż na zebraniach normalnych, uchwaliło jednomyślnie: „uczestniczyć w subskrypcji Pożyczki Narodowej z jak największym wyłączeniem sił i wyzyskaniem możliwości przemysłu metalowego“.

3) dnia 25 września w Łodzi w lokalu Stowarzyszenia Kupców i Przemysłowców Polskich pod przewodnictwem p. inż. J. Piaskowskiego, Komisarza Wyborczego do Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi, celem dokonania wyboru Rady do pomienionej Izby na miejsce zmarłego ś. p. H. Wildego. Radcą wybranym został jednomyślnie p. Juliusz Milker, dyrektor naczelny Spółki Akcyjnej J. John w Łodzi;

4) dnia 16 grudnia w Warszawie w lokalu Związku pod przewodnictwem p. Jerzego Meyera, jako zgromadzenie, poświęcone sprawom bieżącym kończącego się okresu operacyjnego. Zgromadzenie to wysłuchało sprawozdania Rady z działalności Związku za 11 miesięcy 1933 roku, zatwierdziło przedstawione przez Radę: plan działań Związku i projekt budżetu na rok 1934, skreśliło z listy członków Związku 4 fabryki, na skutek ich likwidacji, oraz omówiło sprawę konieczności zwiększenia eksportu wyrobów przemysłu metalowego przetwórczego, projektując specjalną komisję do opracowania odpowiedniego planu eksportowego. Budżet Związku na rok 1934 został zmniejszony o 8,2% w stosunku do bu-

dżetu na rok 1933. Zmniejszenie budżetu w stosunku do budżetu z roku 1930, t. j. za okres 5 lat kryzysowych, wyniosło 52%.

Władze Związku. Wybory uzupełniające członków Rady na miejsce ustępujących po 3-letniej kadencji, stosownie do art. 4 Statutu Związku, dokonane przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie z d. 28 lipca 1933 r., ustaliły skład Rady P. Z. P. M. na rok 1933/34, jak wskazuje niżej zamieszczona lista, podająca nazwiska członków Rady, uszeregowane według lat wyboru, ze wskazaniem przy każdym z nazwisk siedziby zakładów przemysłowych, reprezentowanych przez poszczególnych członków Rady. Reprezentacja w Radzie poszczególnych ośrodków przemysłu metalowego, jak i przedtem, uwzględnia znaczenie tych ośrodków co do ilości zatrudnionych robotników, jak i różniczkowanie przemysłu metalowego według grup zawodowych w skupieniach terytorjalnych.

*Członkowie Rady na rok 1933/34.**Z wyboru 1931 r.*

1. Czarliński Janusz — Grudziądz, Bydgoszcz i Chełmno,
2. Dunin-Ślepszc Antoni — Gdańsk,
3. Hafner Ludwik — Lublin,
4. Meyerhold Tadeusz — Sosnowiec,
5. Myciński Lucjan — Zgoda, G. Śląsk,
6. Przanowski Stefan — Warszawa i Głowno,
7. Skibiński Leon — Białogon,
8. Weinschenck Teodor — Bielsko,
9. Weliński Julian — Warszawa,
10. Voellnagel Emil — Warszawa,
11. Zalewski Andrzej — Ostrowiec,
12. vacat (po ś. p. A. de Rosset, zm. 7.VII.1933 r.),

Z wyboru 1932 r.

13. Bartelmuss Alfred — Bielsko,
14. Buzek Jerzy — Węgierska Górka,
15. Heyne Tadeusz — Warszawa—Okęcie,
16. vacat (po ś. p. J. Jeziorańskim, zm. 29.X.1933 r.),
17. Klarner Czesław — Starachowice,
18. Macherski Zdzisław¹⁾ — Radomsko,
19. Milker Juliusz — Łódź,
20. Otto Witold — Olkusz,
21. Samulski Seweryn — Poznań,
22. Słaboszewicz Antoni — Sosnowiec,
23. Wellisz Leopold — Chrzanów, Sosnowiec,
24. Woszczyński Wacław — Warszawa.

Z wyboru 1933 r.

25. Ambrożewicz Kazimierz — Warszawa,
26. Banachiewicz Ignacy — Zawiercie,
27. Czajkowski Wacław — Warszawa,
28. Darowski Ludwik — Sosnowiec,
29. Kwieciński Otmar — Suchedniów,
30. Kręglewski Adam — Poznań,
31. Landsberg Emil — Warszawa,
32. Mirowski Józef — Kraków,
33. Okolski Stanisław Jan — Warszawa,
34. Piotrowski Jan — Pruszków, Poręba,
35. Surzycki Stanisław — Katowice,
36. Włodek Gustaw — Warszawa.

¹⁾ Wybrany d. 28.VII.1933 r. na miejsce ś. p. M. Krasuckiego, zm. w styczniu 1933 r.

Z kooptacji.

- 37. Drzewiecki Piotr — Warszawa,
- 38. Jagodziński Zbigniew — Grudziądz,
- 39. Komorowski Jerzy — Warszawa,
- 40. Rytel Zygmunt — Warszawa,
- 41. Zieleniewski Edmund — Sosnowiec,
- 42. vacat.

Komisję Rewizyjną na rok 1933/34, wybraną przez Walne Zgromadzenie dn. 28 lipca 1933 r., tworzą pp.: Tadeusz Blauth i Stanisław Młodzianowski z Warszawy, Edward Macher z Poznania i Leopold Serog z Bielska.

Wybrane na wrześniowym posiedzeniu Rady w r. 1932 na 2-letnią kadencję (art 2 regulaminu Rady) Władze P. Z. P. M. pełniły swe obowiązki w r. 1933 w składzie: Prezes Rady i Zarządu p. inż. Jan Jeziorański, Wiceprezesi — pp. Inż. Janusz Czarliński i inż. Stanisław Jan Okolski, oraz inż. Jerzy Buzek; członkowie Zarządu — pp. Kazimierz Ambrożewicz, inż. Antoni Dunin, Stefan Przanowski, Seweryn Samulski, Leopold Wellisz i inż. Gustaw Włodek.

Stan taki trwał do 29 października 1933 r., to jest do dnia, kiedy śmierć przecięła niespodziewanie pasmo żywota długoletniego Prezesa Rady i Zarządu ś. p. Jana Jeziorańskiego, czyniąc głęboką i dotkliwą szczerbę w szeregach Władz związkowych. Na skutek tego na posiedzeniu Rady w d. 16 grudnia 1933 r. odbyły się wybory uzupełniające: jednego członka Zarządu oraz Prezesa Rady i Zarządu na miejsce ś. p. Zmarłego. Na stanowisko to jednomyślnym wyborem zaproponowany został Prezes Zarządu Tow. Akc. Drzewiecki i Jeziorański i członek Zarządu Sp. Akc. Polskie T-wo Elektryczne, Sp. Akc. „Pocisk”, Sp. Akc. Pierwsza Fabryka Lokomotyw i S. A. Zieleniewski Fitzner-Gamper, były Prezydent m. Warszawy, p. inż. Piotr Stanisław Drzewiecki, który, mimo piastowania szeregu innych godności obywatelskich, przyjął wybór powyższy i ofiarowane sobie stanowisko w polskim przemyśle metalowym objął z dniem 1 stycznia 1934 r. Tym sposobem Władze P. Z. P. M. na rok 1933/34, poza wyżej wspomnianą zmianą, pozostają zresztą w składzie jak wyżej podanym.

Przedwczesny zgon ś. p. Jana Jeziorańskiego, zmarłego po krótkiej chorobie, w pełni Jego obywatelskiej działalności, odbił się głębokim i bolesnym echem wśród szerokich kół wszystkich, którzy ś. p. Zmarłego znali lub z Nim współpracowali. Zgon ten wywołał powszechne objawy żalu z powodu poniesionej straty i ujawnił to wyjątkowe uznanie i popularność, jakimi ś. p. Zmarły cieszył się wśród szerokich kół towarzyszy Jego działalności. To też pogrzeb ś. p. Prezesa przybrał formę podniosłej manifestacji hołdu i uznania dla wysokich walorów serca i charakteru ś. p. Zmarłego, dla zasług Jego życia oraz Jego działalności społecznej, jako obywatela i przemysłowca. Rada P. Z. P. M. na swem posiedzeniu w d. 16 grudnia 1933 r. uczciła uroczystie pamięć i zasługi swego długoletniego Prezesa, zawieszając podobiznę Zmarłego w sali posiedzeń Rady w lokalu Związku. Organ związkowy „Przemysł Metalowy” poświęcił cały swój numer 43 z dn. 4 listopada 1933 r. pamięci ś. p. Prezesa Związku, podając Jego wizerunek, życiorys ze szczegółami działalności, opis przebiegu obrzędu pogrzebowego

wraz z przemówieniami nad grobem, jak również sprawozdanie z akademii ku czci ś. p. Jana Jeziorańskiego, urządzonej w Stowarzyszeniu Techników Polskich w Warszawie przez koleżeńskie Koło Inżynierów Technologów, wychowawców Petersburskiego Instytutu Technologicznego, którego to Koła ś. p. Zmarły był prezesem.

Rada P. Z. P. M. odbyła w okresie sprawozdawczym 5 posiedzeń zwyczajnych, na których rozpatrywano sprawy bieżące i opracowywano wnioski na Walne Zgromadzenia oraz wysłuchiowano periodycznych sprawozdań członków Rady o stanie zrzeszonego przemysłu metalowego w poszczególnych jego działach i okręgach. Sprawozdania te, jak wiadomo, służą za podstawę oświadczeń, składanych rządowi oraz wiadomości ogłaszanych w prasie o stanie przemysłu metalowego. Rzeczone posiedzenia Rady odbyły się w terminach: 9 lutego, 27 kwietnia, 28 lipca, 21 września i 16 grudnia z udziałem przeciętnie 16 osób.

W ciągu roku 1933 Rada przyjęła w poczet członków Związku 8 fabryk; natomiast w tymże czasie skreślono z listy członków: a) na własne żądanie 16 fabryk, b) na skutek likwidacji (Walne Zgr. z d. 16 grudnia 1933 r.) — 4 fabryki, razem skreślono 20 fabryk. W ten sposób ilość członków P. Z. P. M., która z początkiem roku 1933 wynosiła 271 fabryk, w końcu tegoż roku spadła do liczby 259 fabryk. Z tej liczby 10 fabryk, zalegających z opłatą skadek, decyzją Walnego Zgromadzenia z d. 16 grudnia 1933 r. zostało zawieszonych w prawach członkowskich do następnego Walnego Zgromadzenia.

Posiedzeń Zarządu Związku, pełniącego swe obowiązki w składzie jak wyżej podano, odbyło się w okresie sprawozdawczym 15. Posiedzenia te zwoływano przed każdym z posiedzeń Rady celem przygotowania spraw wnoszonych na rozpatrzenie Rady i wysłuchania sprawozdań Dyrekcji z działalności za okres ubiegły oraz w innych okazjach, celem załatwienia spraw bieżących lub pilnych z zakresu kompetencji Zarządu.

Kończąc ten dział sprawozdania należy podkreślić, że rok 1933 zaznaczył się niezwykle wielkimi stratami personalnymi, poniesionymi przez polski zrzeszony przemysł metalowy, skutkiem odejścia w zaświaty szeregu wybitnych jego przedstawicieli.

Oprócz ś. p. Prezesa Jana Jeziorańskiego zmarli w ciągu tego roku: z pośród czynnych członków Rady: 1) ś. p. inż. Mikołaj Krasucki (czł. Rady z wyborów 1932 r.) — jeden z dyrektorów fabryk Stowarzyszenia Mechaników Polskich z Ameryki, Sp. Akc. w Pruszkowie i Porębie; 2) ś. p. inż. Aleksander de Rosset (czł. Rady z wyborów 1931 r.) — przedstawiciel fabryk T-wa Huta Bankowa w Dąbrowie i Towarzystwa Przemysłu Metalurgicznego w Radomsku, znany działacz społeczny, pamiętny ze swoich odważnych wystąpień w dobie okupacji niemieckiej; z pomiędzy byłych członków Rady: 3) ś. p. Herman Wilde — naczelny dyrektor fabryki Sp. Akc. J. John w Łodzi, zasłużony wieloletni członek Rady P. Z. P. M. i Prezes Zarządu Łódzko-Kaliskiego Oddziału Związku, 4) ś. p. Jan Markowicz — b. członek Rady w latach 1929 i 1930, b. dyrektor fabryki wag W. Hess w Lublinie.

Z pomiędzy członków Komisji Rewizyjnej Związku: 5) ś. p. inż. Tadeusz Rapacki — założyciel

i współwłaściciel fabryki blachy cynkowej p. f. „Cynkownia Warszawska”, wybitny fachowiec i działacz przemysłowy.

Z liczby przedstawicieli fabryk zrzeszonych: 6) ś. p. inż. Roman Groniowski, założyciel i dyrektor fabryki dźwigów Roman Groniowski, Sp. Akc. w Warszawie, wybitny fachowiec, jeden z pionierów krajowej produkcji dźwigów osobowych i towarowych, człowiek mrówczej pracy i wytrwałości; 7) b. p. Jerzy Wolanowski — zasłużony przemysłowiec, prezes Rady Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Śrub i Drutu, b. prezes Syndykatu Fabryk Drutu i Gwoździ; 8) ś. p. inż. Mieczysław Dunin-Markiewicz, wiceprezes Rady Nadzorczej Franc. Tow. Akc. „Perun” w Warszawie, wybitny działacz na terenie przemysłu spawalniczego.

Z pomiędzy weteranów służby społecznej i działalności przemysłowej: 9) ś. p. inż. Stefan Zieliński, czynny działacz na polu organizacji przemysłu z czasów niewoli i wojny światowej, jako jeden z założycieli Związku Przemysłu Metalowego w roku 1906, zajmujący na kartach historii P. Z. P. M. zaszczytne stanowisko; 10) ś. p. Edward Geisler, zasłużony obywatel i przemysłowiec, współzałożyciel fabryki Sp. Akc. „Bracia Geisler, Okolski i Pat-schke”.

III.

DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKU.

Warunki ogólne, wśród których prowadzona być musiała praca zrzeszonego w P. Z. P. M. przemysłu metalowego przetwórczego, były w roku 1933 dla rozwoju tego przemysłu również nieprzyjemne, jak i w latach poprzednich przeżywanej depresji gospodarczej. W gospodarce światowej w tym czasie panował w dalszym ciągu stan płynności i zachwianej równowagi gospodarczej, których, mimo podejmowanych przez poszczególne państwa różnorodnych wysiłków i prób, nie zdołano dotąd w sposób widoczny przezwyciężyć i uregulować. W Polsce przeżyliśmy czwarty rok pod znakiem dalszego osłabienia tętna działalności gospodarczej. O ile chodzi o przemysł metalowy, dowodem tego osłabienia służy stwierdzony przez ankietę P. Z. P. M. dalszy spadek w r. 1933 średniego miesięcznego zatrudnienia w fabrykach związkowych. Wielkość tego spadku charakteryzują niżej podane liczby, wyrażające procentowo średnią miesięczną ilość robotniko-godzin, przepracowanych w poszczególnych latach w fabrykach zrzeszonego przemysłu metalowego, w stosunku do takiejże liczby z roku 1929, przyjętej za 100.

rok	Spadek w % w stosunku do roku poprzedniego
rok 1929	— 100%
„ 1930	— 55,7% 44,3%
„ 1931	— 48,4% 13,0%
„ 1932	— 43,8% 9,5%
„ 1933	— 39,5% 10,0%

Koniec roku 1933 pozwolił stwierdzić niewielką poprawę sytuacji w przemyśle. Wyraziła się ona pewnym wzrostem produkcji w niektórych działach przemysłu metalowego lub zahamowaniem jej spadku w innych. Na tem tle powstały nadzieje na nastąpienie chociażby pewnej stabilizacji stanu rzeczy

na poziomie, któryby oznaczał dno kryzysu i od którego powinnyby się zacząć poprawa. Z tą nadzieją, bez możliwości przytem przewidzenia jak długo na tę poprawę czekać będzie trzeba, został zamknięty rok 1933, pozostawiając jednak tymczasem swemu następcy w spuściźnie niemniejsze trudności, niż te, z którymi wypadało walczyć dotąd.

Zrzeszony w P. Z. P. M. przemysł metalowy prowadził w roku sprawozdawczym, jak i w poprzednich latach kryzysowych, wyteżoną walkę o swój byt zagrożony z myślą przetrwania ciężkiego okresu i z ufnością na niezbędne dla pomyślności państwa swoje odrodzenie z nadejściem pomyślniejszych niż obecne warunków dla jego rozkwitu. W tych zmaganiach się z trudnościami, znajdujących z natury rzeczy najbliższy oddźwięk i najgłębsze zrozumienie wśród władz naczelnych P. Z. P. M., stał ten ostatni przy boku zrzeszonego przemysłu wspólnie z centralnymi i pokrewnymi organizacjami gospodarczymi. Sekundował on przemysłowi metalowemu w jego walce z pilną uwagą na zagrożone odcinki, występując ile razy zachodziła potrzeba w ich obronie oraz podejmując inicjatywę wspólnych poczynań, mających na celu dobro tego przemysłu. Mimo pewnego skrępowania w działalności na skutek koniecznego zmniejszenia budżetu wydatków (zredukowanego o 24% w stosunku do budżetu roku 1932), P. Z. P. M. prowadził w roku sprawozdawczym swą akcję możliwie bez uszczuplania zakresu podstawowych jej działań. Pierwsze miejsce pod względem znaczenia wśród tych ostatnich zajmują sprawy organizacyjne, jako kryjące w sobie najistotniejsze i najbardziej skuteczne środki zaradcze ku wzmocnieniu odporności i zdolności życiowej zrzeszonych przedsiębiorstw przemysłowych. W dziale tym, poza bieżącą działalnością istniejących przy Związku grup zawodowych wymienić należy:

1) Zainicjowanie przez P. Z. P. M. na skutek, trwających od dłuższego czasu trudności w polskim przemyśle odlewniczym, akcji w sprawie wzmoczenia działalności Grupy Odlewni w kierunku uporządkowania stosunków w polskim odlewnictwie przez ściślejsze zespolenie poszczególnych odlewni we współpracy na polu zagadnień ogólnogospodarczych i fachowych.

Na prośbę zarządu pomienionej grupy p. Jerzy Lipowski, długoletni i doświadczony kierownik organizacji syndykatowych w odlewnictwie, opracował opinię o ogólnej sytuacji odlewnictwa i sformułował wnioski, zmierzające do poprawy stanu rzeczy na rynku odlewniczym. Wnioski te posłużyły za podstawę podjętych w następstwie przez Grupę Odlewni poczynań, które, jako będące w toku i należące do następnego okresu, znajdują swe miejsce w ramach sprawozdania za rok 1934.

W dniach 26—28 maja 1933 r. odbył się w Warszawie II ogólnopolski Zjazd Odlewników, w którego przygotowaniu i przebiegu wzięli udział liczni członkowie Grupy Odlewni P. Z. P. M. Wielu z nich z prezesem p. K. Ambrożewiczem na czele zasiadało w Prezydium Zjazdu, zaś prezes Koła Odlewników Polski doc. inż. K. Gierdziejewski, wygłosił na Zjeździe referat p. t.: „Odlewnictwo a obrona kraju”.

W czasie od 9—17 września 1933 r. odbył się w Pradze Międzynarodowy Zjazd Odlewników, na którym P. Z. P. M. reprezentowany był przez wiceprezesa Rady Związku p. prof. Jerzego Buzka, przy-

byłego na zjazd w składzie polskiej delegacji, złożonej z 10 osób. Wypada zaznaczyć, że następny taki zjazd odbędzie się w r. 1938 w Warszawie.

2) Zapoczątkowanie przez P. Z. P. M. akcji celem skoordynowania działalności polskich producentów narzędzi w kierunku zespolenia wysiłków na rzecz rozwoju tej tak gospodarczo ważnej, a w Polsce zbyt słabo rozwiniętej gałęzi przemysłu krajowego.

Na wstępnym w tym celu przez Zarząd Związku w d. 6 lutego 1933 r. zwołanym zebraniu producentów narzędzi, sprawa została zreferowana przez wiceprezesa Rady i Zarządu p. S. J. Okolskiego, który szkicując program działania, wskazał na najbliższe w danej dziedzinie zadania:

- a) przeprowadzenia szczegółowych badań nad już istniejącą w Polsce produkcją narzędzi,
- b) analizy zapotrzebowania rynkowego,
- c) uporządkowania dostaw narzędzi dla instytucji rządowych,
- d) reorganizacji programu szkół rzemieślniczych w kierunku odjęcia tym szkołom charakteru warsztatów konkurencyjnych dla pracujących w kraju fabryk narzędzi,
- e) czuwania nad sprawami celnymi i traktatowymi,
- f) normalizacji typów narzędzi, używanych w Polsce.

W wyniku podjętej akcji w d. 6 marca 1933 r. odbyło się ukonstytuowanie przy Związku nowej grupy zawodowej producentów narzędzi, posiadającej swój regulamin, program prac i własny zarząd z prezesem p. inż. Janem Piotrowskim z f. Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki, S. A. na czele. Nowopowstała grupa pod sprężystym kierownictwem Zarządu, rozwinęła z miejsca żywą działalność, prowadząc ją w okresie sprawozdawczym w niesłabnącym tempie. Staraniem grupy wydany został ilustrowany spis narzędzi wyrabianych w kraju, oraz urządzony na Targach Katowickich w d. 24 maja do 8 czerwca 1933 r. pokaz eksponatów krajowego przemysłu narzędziarskiego. Pokaz ten, mający na względzie rynek Górnośląski wypadł zupełnie udanie i jako przyczynek do propagandy na rzecz idei możliwie szerokiego uniezależnienia rynku polskiego w dziedzinie narzędzi od zagranicy, celowi swemu odpowiedział w zupełności.

Z działalności w okresie sprawozdawczym innych istniejących przy Związku grup zawodowych wypada zanotować zebrania:

- a) przedstawiciele fabryk budujących piece kąpielowe gazowe,
- b) grupy producentów pilników,
- c) „ producentów lin stalowych,
- d) „ fabryk opakowań blaszanych,
- e) „ „ maszyn i narzędzi rolniczych,
- f) przedstawiciele fabryk metalowych w sprawie wyrabiania stopów metalowych przez szkołę górniczo-hutniczą w Dąbrowie,

na których to zebraniach omawiano: sytuację rynkową w danym dziale, aktualne zagadnienia konkurencyjne, celne i traktatowe, organizację eksportu oraz inne sprawy bieżące, które wymagały bądź wspólnej decyzji, bądź wystąpienia grupy.

W swej stałej trosce o ugruntowanie egzystencji zjednoczonego przemysłu i rozszerzenie jego działalności P. Z. P. M. żywo zajmował się w okresie

sprawozdawczym: kwestją ożywienia stosunków handlowych z Rosją Sowiecką i wzmożeniem eksportu wyrobów metalowych do tejże, sprawą obniżenia i ustalenia cen żelaza na t. zw. eksport pośredni, oraz sprawą konkurencji ze strony zakładów przetwórczych hut żelaznych fabrykom metalowym, jak również i innymi kwestjami, dotyczącymi stosunków przemysłu metalowego z hutami.

3 maja 1933 r. P. Z. P. M. podejmował śniadaniem delegację gospodarczą Z. S. R. R., złożoną z 5 osób, przybyłą do Polski celem zaznajomienia się z możliwościami eksportowymi przemysłu naszego. W przyjęciu tem uczestniczyli przedstawiciele instytucji „Torgpredstwo” oraz zarządu i dyrekcji „Sowpoltorgu” i „Polrosu”. W następstwie pomieniona delegacja zwiedziła szereg ośrodków przemysłowych, a w nich 4 zakłady przemysłu metalowego. We wrześniu tegoż roku Związek ułatwił i przygótował zwiedzenie kilkunastu fabryk związkowych inż. S. M. Danzigierowi, profesorowi politechniki moskiewskiej, specjalście działu maszynowego, delegowanemu przez rząd sowiecki do zbadania możliwości importu polskich maszyn do Rosji. Pozytywne wyniki tego objazdu prof. Danzigiera, w postaci stwierdzenia przezeń obiektywnych możliwości importu szeregu maszyn z Polski, winny być impulsem dla zainteresowanych wytwórców do wykorzystania tych możliwości w drodze zorganizowanych zabiegów o kredyt i zamówienia, do czego P. Z. P. M. nawołuje swych członków.

W sprawie cen żelaza na eksport pośredni nastąpiło porozumienie ze Związkiem Polskich Hut Żelaznych, z którym Związek zawarł umowę, precyzującą warunki korzystania przez przemysł metalowy z obniżonych dla eksportu pośredniego cen żelaza. Z tymże Związkiem Hut podjęto współpracę w sprawie bezcłowego sprowadzania dla odlewni żelaznego z zagranicy, przyczem uzgodniony został projekt procedury wydawania pozwoleń. Projekt ten przesłano M-wu P. i H. W stadium natomiast pertraktacji pozostaje zorganizowanie zakupu żelaza na rynku krajowym, jak również oczekuje uregulowania kwestja konkurencji zakładów przerobczych hut.

Przechodzimy do współpracy P. Z. P. M z instytucjami samorządu gospodarczego, to jest z Centralnym Związkiem Przemysłu Polskiego oraz z Izłą Przemysłowo-Handlową. Współpraca ta w okresie sprawozdawczym polegała, jak i poprzednio: 1) na opracowywaniu przez P. Z. P. M. zagadnień zawodowych i dostarczaniu pomienionym instytucjom materiałów, potrzebnych do oświetlenia i motywacji postulatów kół gospodarczych w sprawach zawodowych, socjalnych, podatkowych, finansowych i innych; 2) na uczestnictwie z wyboru licznych członków Rady Związku oraz jego przedstawicieli w działalności i pracy poszczególnych organów wspomnianych instytucji. W ostatnio pomienionej pracy brali udział następujące osoby:

w Prezydjum Rady C. Z. P. P. — p. S. J. Okolski.

w Radzie C. Z. P. P. — pp. P. Drzewiecki, Cz. Klarner, E. Landsberg, S. J. Okolski, S. Przanowski i L. Wellisz.

w Zarządzie C. Z. P. P. — p. K. Pichelski.

w szeregu komisji stałych C. Z. P. P. — pp. K. Ambroźewicz, M. Chorzewski, P. Drzewiecki, K. Je-

nikę, S. J. Okolski, S. Przanowski, S. Surzycki, L. Wellisz i K. Pichelski.

w Prezydjum Grupy V C. Z. P. P. (obejmującej przemysł metalowy) — pp. S. J. Okolski i K. Pichelski.

w Warszawskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej jako Rady tej Izby — pp. K. Ambroźewicz, H. Brun, W. Brun, M. Chorzewski, J. Dangel, P. Drzewiecki, P. Heilperin, K. Jenike, Cz. Klarner, J. Meyer, S. J. Okolski, Z. Okoniewski, M. Porowski, S. Przanowski, A. Rotwand, S. Surzycki, L. Wellisz, A. Wieniawski, A. Wierzbicki i G. Włodek.

W liczbie radców prowincjonalnych Izb Przemysłowo-Handlowych znajdowali się również liczni przedstawiciele poszczególnych okręgów zrzeszonego przemysłu metalowego.

Tu należy wspomnieć, że w r. 1933 miało miejsce ustalenie przez p. Ministra Sprawiedliwości na mocy ustawy o kartelach dwóch list osób do wyznaczania z nich w ciągu lat trzech po jednym członku z każdej listy do składu Sądu Kartelowego. W listach tych, zawierających każda po 20 nazwisk osób, posiadających „szczególną znajomość stosunków gospodarczych oraz inne kwalifikacje, wymagane od sędziów handlowych” (jak to określa ustawa o kartelach), przemysł metalowy przetwórczy reprezentowany jest przez 5 osób, mianowicie przez pp. A. Kręglewskiego, S. J. Okolskiego, S. Przanowskiego, S. Surzyckiego i L. Wellisz, którzy, jak wiemy, są członkami Rady P. Z. P. M.

W dziedzinie ustawodawstwa gospodarczego i socjalnego opublikowano w roku sprawozdawczym szereg ustaw i rozporządzeń, wydanych w celu reformy dotychczasowego stanu rzeczy w pomienionej dziedzinie. Były niemi:

1. Ustawa o dostawach i robotach na rzecz Skarbu Państwa.
2. Nowela do Ustawy o czasie pracy.
3. " " " o urlopach.
4. Ustawa o Funduszu Pracy.
5. Ustawa scaleniowa Ubezpieczeń Społecznych.
6. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej o ulgach w opłacie zaległych składek do Kas Chorych, Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych i Zakładu Ubezpieczenia od Wypadków.
7. Rozporządzenie Ministra Skarbu o ulgach w spłacie zaległych do 31 października 1931 r. podatków.

Z pomiędzy nich znowelizowane ustawy o czasie pracy i o urlopach przynoszą dla życia gospodarczego pewne niezbyt wielkie korzyści, które przytem uwydatnić się mogą dopiero po upływie pewnego czasu. Wzamian za to ustawa o funduszu pracy i scaleniowa obciążyły odrazu życie gospodarcze nowym i w dobie kryzysu dotkliwym wydatkiem. Ogłoszone ulgi w spłacie zaległości w podatkach i świadczeniach znalazły przeciwdziałanie we wzmożonej bezwzględności władz skarbowych przy ściąganiu podatków bieżących.

W sprawie ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków specjalna komisja P. Z. P. M. ułożyła skróconą nomenklaturę tytułów do projektu ministerjalnego „rozkładu składek na ubezpieczenia od wypadków” oraz opracowała podział na kategorie niebezpieczeństwa różnych rodzajów pracy. Wnio-

ski Związku w tej mierze przesłane zostały Ministerstwu Przemysłu i Handlu, Ministerstwu Pracy, Izbie Przemysłowo-Handlowej i Centralnemu Związkowi Przemysłu Polskiego.

Akcja propagandowa na rzecz Pożyczki Narodowej, przeprowadzona przez C. Z. P. P., znalazła, jak wiadomo z poprzedniego, żywy oddźwięk w P. Z. P. M. i ze strony członków tego ostatniego w wyniku subskrypcji dała sumę, wynoszącą 11.329.500 złotych. Ze zaś zakłady niezrzeszone w Związku subskrybowały ponadto 3.145.700 złotych, przeto udział przemysłu metalowego w jego całokształcie wyniósł w subskrypcji Pożyczki Narodowej sumę 14.475.200 złotych, t. j. 4,26% całkowitej subskrybowanej sumy pożyczki.

W końcu należy wspomnieć, że Walne Zgromadzenie członków P. Z. P. M. z dnia 28 lipca 1933 r. ustosunkowało się przychylnie do wniosku, zalecającego popieranie przez członków Związku społecznej akcji, prowadzonej przez Centralne Towarzystwo Popierania Wytwórczości Krajowej, a w szczególności przez udział w organizowaniu przez rzeczzone Towarzystwo ruchomej wystawy-pociągu.

Oprócz wyżej wymienionych spraw szerszego znaczenia oraz oprócz akcji w dalszych programowych działach, o czym niżej, działalność P. Z. P. M. obejmowała w roku sprawozdawczym szereg spraw bieżących lub spraw charakteru indywidualnego, w których Związek bądź zbierał drogą ankiet potrzebne mu materiały, bądź informował swych członków przez okólniki, bądź wreszcie udzielał pomocy w poparciu starań poszczególnym członkom lub grupom zawodowym o ułatwienia, niezbędne w pracy zakładów przemysłowych lub w ich walce z trudnościami. Przytaczanie szczegółów tej strony działalności Związku rozszerzyłoby nadmiernie ramy niniejszego sprawozdania.

Sprawy zawodowe.

W obronie interesów zawodowych przemysłu metalowego P. Z. P. M. występował do władz państwowych bezpośrednio lub za pośrednictwem instytucji samorządu gospodarczego. Z wystąpień tej kategorii oraz niektórych zbliżonych wymienić należy skierowane w okresie sprawozdawczym:

Do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

Przesłanie informacji o rozpoczętej w fabryce krajowej produkcji artykułów oświetleniowych do samochodów.

Prośbę o zastosowanie środków uniemożliwiających wydawanie zamówień zagranicę na przedmioty, które są wyrabiane w kraju. Prośba ta równocześnie była skierowana do Prezydjum Rady Ministrów i do Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Zawiadomienie o zamiarze nabycia przez Bank Rolny zagranicą 20 silników elektrycznych, które są budowane w kraju.

Przedstawienie Departementowi Hutniczemu danych cyfrowych o podwyżce ceny na blachę żelazną cienką, potrzebną do cynkowania o 5,4% zamiast ogłoszonej obniżki tej ceny o 10%.

Zakomunikowanie Ministerstwu przez Grupę fabryk opakowań blaszanych o regulowaniu przez hutę krajową cen na blachę żelazną cienką.

Przesłanie do Szefa Biura Wojskowego przy M. P. i H., uwag w sprawie kwestjonariuszy, mających na celu zebranie informacji dla celów rzeczowego biura.

Przesłanie zestawienia wiarygodności rolniczych, przypadających fabrykom przemysłu metalowego.

Wystąpienie w sprawie konkurencji, wytwarzanej przez warsztaty kolejowe, wprowadzające wyrób szrub na użytek kolei, z prośbą o interwencję w Ministerstwie Komunikacji, aby zaniechano rozbudowy wspomnianej produkcji oraz aby nie zezwalano na rozszerzanie programów fabrykacyjnych warsztatów kolejowych na wyroby produkowane w przemyśle prywatnym.

Zakomunikowanie danych o sumach, należnych od Ministerstwa Komunikacji fabrykom budującym wagony i parowozy za dokonane dostawy.

Przedstawienie trudności w nabywaniu po odpowiednich cenach walcówki żelaznej przez niektóre fabryki, wyrabiające druty i gwoździe.

Udzielenie informacji Państwowemu Instytutowi Eksportowemu o wyrabianych w kraju maszynach i aparatach przemysłu konserwowego.

Do Ministerstwa Komunikacji.

Poparcie starań fabryki stowarzyszonej o obniżenie ceny przy zakupie starych szyn kolejowych, używanych jako surowiec do wyrobu części płużnych, oraz o przyznanie specjalnej taryfy wyjątkowej na przewóz tych szyn i obręczy do fabryk przetwórczych.

Poparcie starań jednej z fabryk o uzyskanie pozwolenia na zakup 200 tonn starych bandaży po cenach, płaconych przez huty żelazne.

Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Wystąpienie o zaproszenie przedstawiciela Związku na posiedzenie Państwowej Komisji Oświaty Zawodowej w sprawie wykształcenia zawodowego w szkołach mechanicznych i odlewniczych.

Do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Wystąpienie w sprawie zmniejszenia podatku gminnego od wywieszanych metalowych plakatów ogłoszeniowych. W tejże sprawie proszono o poparcie w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, Skarbu i Opieki Społecznej.

Do Ministerstwa Poczty i Telegrafów.

Wystąpienie w sprawie szerszego stosowania niższych opłat od listów, zawierających papiery handlowe.

Do Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie.

Przesłanie opinii negatywnej odnośnie projektu rozporządzenia o zwalczaniu gospodarczo nieuzasadnionych cen na przedmioty powszechnego użytku i wypowiedzenie się przeciw projektowi rozporządzenia o znakowaniu wyrobów wytwórczości polskiej.

Przesłanie opinii, że nie należy wydawać zezwolenia na przywóz w obrocie uszlachetniającym drutu stalowego, gdyż jest on wyrabiany w dostatecznej ilości w kraju.

Sprawy celne.

Pod względem rozległości sprawy celne w r. 1933 zajmują w działalności P. Z. P. M. pierwsze i najważniejsze miejsce. Powodem tego były liczne rokowania traktatowe, prowadzone przez Rząd Polski z szeregiem państw, w związku z wejściem w życie nowej taryfy celnej, które to wejście nastąpiło dnia 11 października 1933 r. po upływie rocznego terminu od czasu opublikowania tej taryfy (Dz. Ust. 85/32 Poz. 732). Oprócz tego wprowadzenie nowej taryfy celnej spowodowało dużą ilość wystąpień w sprawach: taryfikacji, zakazów przywozu, ulg celnych i obrotu uszlachetniającego.

W obu tych kierunkach referat celny Związku prowadził w okresie sprawozdawczym wyteżoną i rozległą działalność, w której przebiegu, pozostając w ścisłym kontakcie z zainteresowanymi gałęziami zrzeszonego przemysłu metalowego, występował do władz w poszczególnych sprawach z umotywowaną obroną interesów wytwórczości krajowej, przeciwstawiając się nadmiernym żądaniom strony przeciwnej pod względem wielkości kontyngentów lub wysokości zniżek celnych i zmierzając do ograniczenia importu z zagranicy do właściwych rozmiarów.

Do rokowań traktatowych z Austrią, zapoczątkowanych jeszcze w r. 1932, doszły w roku 1933 także rokowania z Francją, Belgią, Czechosłowacją, Szwecją, Holandją i Danją. Z nich do końca roku zostały sfinalizowane rokowania z Austrią, Belgią, Szwecją i Holandją. Pozostałe przejął w spuściznie rok 1934.

W bezpośrednich rokowaniach przedstawiciele Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych z przedstawicielami zagranicznego przemysłu metalowego opracowywane były w związku z rokowaniami traktatowymi listy maszyn niewyrabianych w Polsce, a interesujących przemysł Austrii, Szwecji i Szwajcarii pod względem uzyskania specjalnych zniżek celnych dla takich maszyn. Rokowania powyższe prowadzone były ze związkiem austriackiego przemysłu maszynowego (Verband der oesterreichischen Maschinenindustrie) w Wiedniu oraz ze związkiem szwajcarskich przemysłowców metalowych (Verein Schweizerischer Maschinen-Industrieller) w Zurichu, przyczem z tym ostatnim w jego siedzibie w Zurichu przez specjalnego delegata P. Z. P. M. p. L. Sosnowskiego.

Dla każdego z poszczególnych rokowań traktatowych z różnymi państwami opracowywane były przez P. Z. P. M. dla Ministerstwa Przemysłu i Handlu szczegółowe materiały, oświetlające i motywujące dezyderaty Związku w sprawach poszczególnych żądań strony przeciwnej.

W kwestjach związanych z wejściem w życie nowej taryfy celnej Związek poczynił następujące zabiegi: 1) o właściwą taryfikację t. zw. bajorków i szwachu z metali półszlachetnych, walców młynskich i ich części, a także braunsztynu 2) o rozszerzenie zakazów przywozu na lokomotywy spalino-we i elektryczne oraz na szkła do okularów, natomiast o ograniczenie kontyngentów przywozowych dla nożyków do giletów i dla części mechanizmów do budzików, 3) o rozszerzenie ulg celnych na fosfor i braunsztyn, zaś o ich nieudzielanie na maszyny do wyrobu tubek metalowych, 4) o zmiany w ta-

ryfie celnej w kierunku: a) podwyższenia stawek celnych na obrabiarki do drzewa i b) zmiany nomenklatury poz. 1100 (pompy głębinowe), wreszcie 5) o stosowanie przepisów obrotu uszlachetniającego w szeregu wypadków, w których nie udało się uzyskać od hut zadowalniających cen na surowce do produkcji wyrobów eksportowych.

Z innych poważniejszych prac w omawianym dziale, wykonanych w roku 1933 przez Związek, należy wymienić opracowanie na życzenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu zestawienia, wykazującego stopień ochrony celnej poszczególnych wyrobów metalowych w nowej taryfie celnej. Na wzmiankę zasługuje wypadek, w którym Ministerstwu Przemysłu i Handlu wskazało na okoliczność wzrostu importu blachy białej po wprowadzeniu zakazu jej przywozu, co świadczyłoby o istnieniu jakichś nieprawidłowości na tym odcinku.

W okresie sprawozdawczym opublikowane zostały następujące, obchodzące przemysł metalowy przetwórczy, rozporządzenia ministerjalne w sprawie: zakazów przywozu, w sprawie ulg celnych oraz w sprawie zwrotu cła:

1) z d. 11 marca 1933 r. o zakazie przywozu niektórych towarów (Dz. Ust. 18/33 poz. 120) z terminem ważności do d. 10 października 1933 r.;

2) z d. 30 czerwca 1933 r. o pobieraniu od niektórych towarów cła ulgowego (Dz. Ust. 46/33 poz. 368) z terminem ważności do d. 10 października 1933 r.;

3) z d. 9 sierpnia 1933 r. o ulgach celnych w sprawie zwrotu cła przy wywozie obrabiarek (Dz. Ust. 61/33 poz. 460) z terminem ważności aż do odwołania;

4) z d. 11 października 1933 r. o ulgach celnych (Dz. Ust. 78/33 poz. 555) z terminem ważności do dnia 30 kwietnia 1934 r. włącznie;

5) z d. 23 listopada 1933 r. o ulgach celnych (Dz. Ust. 96/33 poz. 741) z terminem ważności do dnia 30 kwietnia 1934 r.

Ostatnie z tych rozporządzeń dotknęło niekorzystnie interesy krajowej produkcji maszyn i narzędzi rolniczych.

Do dalszych czynności w ciągu roku 1933 należą następujące wystąpienia Związku w sprawach celnych da władz państwowych:

Do Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

1) przesłanie dezyderatów fabryk narzędzi rolniczych i maszyn włókienniczych w sprawie zniżek konwencyjnych, które należałoby uzyskać od Italji;

2) poparcie starań fabryki związkowej o udzielenie pozwolenia na przywóz z zagranicy części do pieca emaljerskiego;

3) poparcie starań fabryki związkowej o udzielenie pozwolenia na przywóz bednarki żelaznej, zakupionej zagranicą przed terminem wejścia w życie zakazu przywozu wyrobów walcowanych;

4) przesłanie memorjału z dezyderatami przemysłu metalowego w sprawie stawek celnych i kontyngentów na maszyny włókiennicze, narzędzia rolnicze i naczynia emaljowane, wywożone do Francji;

5) prośba o poparcie memorjału grupy fabryk opakowań blaszanych o uzyskanie pozwolenia na przywóz blachy w obrocie uszlachetniającym, niezbędnej do wyrobu puszek do konserw, przeznaczonych

na eksport. (Podobny obrót jest stosowany przez fabryki gdańskie).

6) poparcie starań fabryki związkowej o uzyskanie pozwolenia na przywóz z zagranicy wyrównywaczy karborundowych;

7) poparcie starań fabryki związkowej o uzyskanie premji eksportowej przy pionierskim eksporcie czcionek i maszyn drukarskich do Palestyny;

8) poparcie starań fabryki związkowej o pozwolenie na jednorazowy przywóz z zagranicy otwieraczy do puszek z konserwami.

Do Ministerstwa Skarbu.

Przesłanie opinii o taryfikowaniu magnesów do głośników radiowych, sztyftów stalowych, maszyn do nawijania nici na kłębki oraz wydanie opinji, że przyrząd kłowy nie może być taryfikowany jako sprawdzian.

Do rady Traktatowej przy Związku Izb Przemysłowo-Handlowych przesłano sprzeciw odnośnie powiększenia kontyngentu dla Szwajcarii na części gramofonowe i igły do gramofonów.

W sierpniu odbyła się konferencja z przedstawicielami Polsko-Brytyjskiej Izby Handlowej w celu ustalenia spisu maszyn niewyrabianych w Polsce, a które mogłyby być sprowadzane z Anglii.

We wrześniu delegowano p. prof. S. Płużańskiego do Gdańska w celu wzięcia udziału w rokowaniach nad obrotem uszlachetniającym biernym dla W. M. Gdańska: w tymże miesiącu delegowano p. inż. K. Toepfera w charakterze rzeczoznawcy, celem wzięcia udziału w pertraktacjach przy ustalaniu kontyngentów gdańskich na wyroby przemysłu metalowego.

Zaświadczenia.

Jak i w latach poprzednich importerzy polscy przy sprowadzaniu z zagranicy maszyn niewyrabianych w kraju mogli korzystać z ulg celnych, udzielanych przez Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu. Ulgi takie przyznawane są na podstawie zaświadczeń Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych o braku w kraju produkcji odnośnych maszyn.

Zaświadczeń takich w okresie sprawozdawczym wydał Związek 161 (wobec 163 w 1932 r., 245 w 1931 r., 310 w 1930 r.). Dotyczyły one następujących rodzajów i ilości maszyn:

Na obrabiarki do metali	40	zaświadczeń
„ maszyny elektryczne	11	„
„ „ włókiennicze	36	„
„ „ dla przemysłów spo- żywczych	5	„
Na maszyny dla przemysłu gar- barskiego	4	„
Na maszyny dla przemysłu che- micznego	2	„
Na maszyny papiernicze	13	„
„ „ drukarskie	1	„
„ różne maszyny	49	„
Ogółem	161	zaświadczeń

Oprócz wymienionych wydano w tymże okresie 56 różnych innych zaświadczeń, dotyczących spraw zawodowych, razem przeto wydano 217 zaświadczeń. Odmówiono wydania zaświadczeń — z uwagi na istnienie krajowej produkcji maszyn, o których sprowadzenie z zagranicy chodziło — w 23 wypadkach.

Sprawy przewozowe.

P. Z. P. M. był reprezentowany w roku sprawozdawczym w Państwowej Radzie Kolejowej przez swego delegata p. inż. Antoniego Dunina oraz przez jego zastępcę p. dyr. Adama Kręglewskiego, wybranych przez Radę Związku w końcu roku 1932.

W ciągu roku 1933 Związek zwracał się do Ministerstwa Komunikacji w sprawach, dotyczących taryf przewozowych przy okazji następujących wystąpień:

1) o poparcie starań fabryk eksportujących maszyny włókiennicze o uzyskanie tranzytowej taryfy kolejowej przez Austrię;

2) o obniżenie stawek taryfy przewozowej na przesyłki drobnicowe maszyn i narzędzi rolniczych. Sprawa ta została załatwiona przychylnie;

3) o zrewidowanie wysokości stawki przewozowej na pył węglowy;

4) o przyznanie taryfy wyjątkowej na przewóz starych szyn i bandaży do fabryk przetwórczych w wypadkach nabywania przez te ostatnie szyn i bandaży jako surowca do wyrobu części płużnych.

Sprawy robotnicze.

Wzajemny stosunek między przemysłowcami a robotnikami w przemyśle metalowym kształtował się w okresie sprawozdawczym naogół zadowalniająco. Zakłócony chwilowo przez strajki: robotników odlewni w Bielsku oraz robotników w odlewniach łódzkich, powrócił do normy przez zawarcie w obu wypadkach wzajemnie uzgodnionych umów zbiorowych.

W październiku odbyło się posiedzenie Zarządu Oddziału Warszawskiego Związku, na którym rozpatrywano żądanie Związku Robotników Przemysłu Metalowego zawarcia umowy zbiorowej. Żądanie to zostało uznane za nienadające się w obecnych okolicznościach do pozytywnego załatwienia.

W lutym 1933 r. zakomunikowano Warszawskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej nazwiska 5 robotników przemysłu metalowego, zasługujących na ich odznaczenie dyplomami honorowymi.

Nowe działy produkcji.

W ciągu roku 1933 niektóre z fabryk związkowych wprowadziły u siebie nowe rodzaje wytwórczości, rozpoczynając wyrób nowych artykułów i przyczyniając się tym sposobem do rozszerzenia zakresu produkcji krajowej i zmniejszenia zależności rynku od przywozu z zagranicy. Były to:

1) Tow. Przemysłowe Zakładów Mechanicznych Sp. Akc. Lilpop, Rau i Loewenstein w Warszawie, które rozpoczęło budowę pras hydraulicznych wszelkiego rodzaju, sprężarek, motopomp, autopomp,

maszyn i urządzeń pralni ręcznych i mechanicznych oraz wyżymaczek.

2) Sp. Akc. Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich w Ostrowcu Kieleckim, która wprowadziła produkcję elektrod do spawania pod nazwą „Jotem“.

3) Fabryka Dźwigów „Bracia Jenike“ Sp. Akc. w Warszawie, która rozpoczęła budowę dźwigów kolumnowych pneumatyczno-glicerynowych do podnoszenia samochodów.

4) Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Josephy'ego Spadkobiercy w Bielsku, która rozpoczęła budowę zgrzeblarek podwójnych do wełny czesankowej.

5) Fabryka W. Tomaszewski i S-ka w Poznaniu, która wprowadziła produkcję szeregu artykułów dotąd w kraju niewyrabianych, a mianowicie: szpilarek szweskich, ćwieków szweskich, szprych i łańcuchów rowerowych, nitów kotłowych i blacharskich (mosiężnych, miedzianych i aluminiowych), stalek do listew, agrań i upinaczy do firanek oraz upinaczy tapicerskich.

6) Warsztaty Mechaniczne August Deloff w Warszawie, które rozpoczęły produkcję t. z. komposterów dźwigniowych, tłoczących dowolną liczbę lub datę, a przeznaczonych do kasowania dokumentów, marek, biletów i t. p. Są one zaopatrzone w komplet t. z. matryczek, złożony z 38 sztuk.

7) Fabryka wyrobów stalowych „Oro“ w Gdańsku, która rozpoczęła produkcję brzytw i nożyków do golenia.

XXV-lecie fabryki związkowej.

1 kwietnia 1933 r. Fabryka Przewodów Rurowych „Compensator“ W. Maciejewski i S-ka, należąca do Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, obchodziła 25 rocznicę swej działalności, połączoną z poświęceniem budynków i urządzeń fabrycznych oraz z przyjęciem, urządzonym przez zarząd dla pracowników fabryki.

Przemówienia okolicznościowe, wygłoszone przy tej okazji, uwypukliły słusznie walory działalności tej placówki, które sprzyjały rozwojowi fabryki i pozwoliły jej na przetrwanie najcięższych okresów konjunkturalnych. Waleńkami temi były: zdrowe podstawy organizacyjne, stała dbałość o utrzymanie produkcji na wysokim poziomie oraz wzajemna harmonijna współpraca kierownictwa fabryki i jej pracowników.

Delegacje.

Celem uczestnictwa przedstawicieli Związku w czynnościach organów rządowych i samorządowych, przewidujących udział czynnika obywatelskiego, dokonano w r. 1933 następujących delegacji z grona członków zrzeszonego przemysłu metalowego:

Do Rady Opiekunckiej Szkoły Mechaniki i Elektrotechniki im. Wawelberga i Rotwanda zgłoszono delegatów: p. inż. Józefa Mirowskiego za pośrednictwem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, oraz p. inż. Jerzego Romana za pośrednictwem Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie.

Za pośrednictwem Centralnego Związku Przemysłu Polskiego zgłoszono kandydatury: pp. Roma-

na Falencika i Marcina Włostowskiego jako delegatów na członków Komisji Poborowych m. Warszawy; p. dyrektora B. Cywińskiego na członka Rady Opiekuńczej Państwowej Szkoły Mierniczej w Warszawie oraz na członka Komisji Odwoławczej Funduszu Bezrobocia; pp. inż. K. Kubackiego i inż. St. Twardowskiego na członków Komisji Odwoławczej do podatku przemysłowego, oraz pp. inż. T. Blautha i inż. J. Jakobsfelda na ich zastępców; p. inż. K. Jenike na członka Zarządu Obwodowego Funduszu Bezrobocia; wreszcie kandydatury pp. T. Windygi, T. Makarewicza, S. Jarkowskiego, Wł. Rozenfelda, G. Wojciechowskiego i M. Lewita na członków i ich zastępców do Komisji Szacunkowych podatku przemysłowego.

Sprawy społeczne i filantropijne.

W roku sprawozdawczym, w związku ze znaczną redukcją budżetu, świadczenia Związku na cele społeczne i filantropijne musiały również ulec ograniczeniom. Wydatki na te świadczenia w ciągu roku 1933 wyniosły:

1) Na T-wo Kursów Zawodowych	zł. 200.—
2) Na ofiary na różne inne cele	„ 252.10
Razem	zł. 452.10

W sumie wydatków, figurujących w p. 2, mieści się skromna z konieczności dotacja Związku na rzecz Muzeum Przemysłu i Techniki, którego Związek jest członkiem wspierającym.

Wzorem lat poprzednich 20 fabryk związkowych udzieliło w ciągu roku za pośrednictwem Związku 68 praktyk wakacyjnych, w czem 45 dla studentów wyższych uczelni technicznych, zaś 23 dla uczniów szkół technicznych średnich. W ogólnej liczbie praktyk było 33 płatnych, reszta zaś 35 — bezpłatnych. Znaczne stosunkowo zmniejszenie ogólnej ilości praktyk, jak i liczby praktyk płatnych w stosunku do tychże liczb roku poprzedniego, tłumaczy się krytyczną sytuacją wielu przedsiębiorstw przemysłowych i wynikającą z tego koniecznością ograniczenia świadczeń w omawianym zakresie.

W maju kuratorjum istniejącego przy Związku funduszu stypendjalnego imienia ś. p. Bronisława Załęskiego przyznało stypendjum studentowi VI semestru wydziału mechanicznego Politechniki Warszawskiej — p. Józefowi Sobkowiakowi.

Biblioteka Związku.

Biblioteka P. Z. P. M. powiększyła się w roku sprawozdawczym o 50 książek oraz o 137 broszur. Wobec powyższego liczyła ona w końcu roku 1933—850 książek oraz 1414 broszur.

Biuro Związku.

W ciągu roku 1933 biuro Związku otrzymało 3536 listów, wysłało zaś 2854 listów. W tej ostatniej liczbie zawierają się jednobrzmiące listy i zaświadczenia, wysyłane pod jednym numerem do wszystkich fabryk związkowych.

ZWYCZAJNE ZGROMADZENIE WALNE CZŁONKÓW POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

W środę dn. 6 czerwca 1934 r. o godzinie 19,30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, ul. Traugutta 4, odbędzie się zwyczajne Walne Zgromadzenie P. Z. P. M. z następującym porządkiem obrad:

1. Otwarcie Zgromadzenia przez Prezesa Rady oraz wybór przewodniczącego, sekretarza i skrutatorów.
2. Zatwierdzenie protokołu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dn. 16 grudnia 1933 r.
3. Sprawozdanie z działalności Związku za 1933 rok.
4. Bilans na dzień 31 grudnia 1933 r. i sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
5. Wybory członków Rady oraz członków Komisji Rewizyjnej.
6. Sprawa przystosowania Statutu Związku do nowych ustaw.
7. Sprawy bieżące.
8. Wnioski członków.

Powyższe Zgromadzenie Walne na podstawie art. 34 Statutu zwołane jest w jednym terminie i będzie prawomocne bez względu na liczbę członków obecnych.

Bezpośrednio po Zgromadzeniu Walnem Prezes Rady i Zarządu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych inż. Piotr Drzewiecki referuje swe wrażenia gospodarcze z wycieczki do Palestyny.

POSIEDZENIE RADY POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

W środę dn. 6 czerwca r. b. o godz. 17 min. 30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, Traugutta 4, odbędzie się posiedzenie Rady Związku z następującym porządkiem obrad:

1. Zatwierdzenie protokołu posiedzenia z dnia 7.V, r. b.
2. Sprawozdanie dyrekcji z działalności za miesiąc maj r. b.
3. Stan finansowy na dzień 1 czerwca 1934 r.
4. Sprawy, będące przedmiotem obrad Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Członków P. Z. P. M. w dn. 6.VI.1934 r.
5. Sprawozdanie członków Rady o stanie przemysłu metalowego w oddziałach i grupach zawodowych Związku.
6. Sprawy bieżące.
7. Wnioski członków.

Członkowie Rady, którzy nie będą mogli przybyć na posiedzenie powyższe, proszeni są o zakomunikowanie pisemne informacji odnośnie p. 6, będące podstawą oświadczeń składanych rządowi i wiadomości ogłaszanych w prasie o stanie przemysłu metalowego.